

PRVNÍ STRANA

6

Oběžník kolegiální podpory v projektu
Školní čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NOVÁ ŠKOLA, o. p. s.

Každý má právo na plnohodnotné vzdělávání.
Někdo to má ale z různých důvodů těžší...

Čtenářské kluby

„Školní čtenářské kluby na 2. st. základní školy“, reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/16_012/0000589.

Projekt je financován v Operačním programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a státním rozpočtem ČR.

Milí přátelé,

právě Vám ve schránkách přistála šestá První strana zaměřená tentokrát na dílnu čtení. Až si přečtete následující řádky, ujistíte se v tom, co jste tušili: že dílna čtení může mít tolik různých podob, kolik je jejích realizátorů. A tak věříme, že toto číslo našeho oběžníku (časopisu) Vám přijde vhod, ať už po prázdninách překypujete energií a nápady, nebo snad máte pocit, že Vám dochází inspirace.

Příjemné počtení vám přeje

tým Školních čtenářských klubů na 2. stupni ZŠ

OBSAH

strana 5

Útěcha z literatury aneb povzbuzení z poučení

Dílna čtení aneb svatba mořské panny s námořníkem

strana 8

Co se děje v projektu?

Zkušenost s dílnou čtení v

Bruntále

Zlonicích

Jak půjčují knihy v Havířově

Spisovatelé v klubech, konkrétně v Kralupech n. Vlt.

Pravidla dílny čtení aneb jak může vypadat akční výzkum

Dílna čtení očima speciální pedagožky Naděždy Dvořákové

Hypotézy a nástroje projektového výzkumu

strana 25

Inspirace z druhé strany

Inspirativní minilekce k dílnám čtení od

Lucie Mužikové

Olgy Blažkové

Jany Pluhařové

Hany Hogenové

Jitky Suché a Věnceslavy Šenkové

Čtenářská lekce Pravidla léta S. Tana od Radky Vojáčkové

Pár slov k publikaci Dílna čtení autorů K. Šafránkové a M. Šlapala

Zkušenost s dílnou čtení za hranicemi klubu od

Lucie Frišové

Dany Bednářové

Kateřiny Šildrové

strana 52

Čtenářské zrcadlo

Niny Rutové

Marie Pokorné

Miroslavy Henčové

PRVNÍ STRANA 6

Oběžník kolegiální podpory v projektu
Školní čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ

Autorkou obálky je Magdalena Rutová.

Autorem fotografií je Ondřej Polák.
Fotografie jsou ilustrační.

ÚTĚCHA Z LITERATURY ANEB POVZBUZENÍ Z POUČENÍ

Dílna čtení jako svatba mořské panny s námořníkem

Začínáme s dětmi číst, zavádíme dílnu čtení. Zpočátku si většina z nás nejvíce přeje, aby se děti začetly. Není to vždy lehká fáze, ale často přináší velkou radost z dobře pozorovatelného pokroku. Co působí ono začtení a jak probíhá? Marie-Laure Ryanová zavádí do literatury termín imerze – ponoření, pohlčení – a definuje jím stav, kdy je čtenář myslí uvnitř fikčního světa, je v něm zcela ztracen, ponořen.¹ Všimli jste si jistě, že děti, které si vyberou knihy na své čtenářské úrovni (a tím smetou bariéru obtížného dekódování) a zároveň s tématy jim blízkými či milými, plné postav, ke kterým se mohou vztáhnout, že takové děti se nejsnáze začítají. Imerzi jim přináší bezbariérový vstup do žádoucího, pro ně pochopitelného, blízkými postavami obydleného světa.

A pak přichází ten druhý krok – „úkoly“ do dílny čtení. V rozhovorech s lidmi, kteří se dílně čtení věnují delší dobu, často slyším, že zkušenost velí zařazovat občas (někdy často) dílny čtení bez úkolu. Jako důvod většina uvádí, že děti mají chuť si jen číst, že jsou úkoly pro ně někdy rušivé, pro samotnou četbu kontraproduktivní. Přesněji definováno, jsou kontraproduktivní pro čtenářskou imerzi. Už jen pouhé ukončení četby v místnosti plné do knih ponořených čtenářů může připomínat násilné tahání mořských panen z vody; a je pak možné ještě po nich něco chtít? Přesto jsem přesvědčena (jistě ne sama), že směřovat děti v četbě určitým podnětem je produktivní, a to nejen pro jednodušší sdílení. Ač je pro děti konkrétní zadání často vytažením z krásy mořského světa (světa plného upírů, válečné vřavy či hloučku šikanujících spolužáků), umožňuje jim obhlédnout také pomyslnou mořskou hladinu, rozumět a souznít s povrchem a kriticky chápat vše pod ním. Pro tento stav, či zde lépe činnost, užívá Ryanová běžný termín – interaktivita.²

Velice dlouho byla čtenářská imerze z pohledu literárních teoretiků upozaděna, vyhrazena pro naivní a nevzdělané čtenáře (přemýšlím-li o určitých typech článků a čtenářů některých novin, má tento postoj něco do sebe). Pěkným důkazem dobového názoru je pasáž z knihy Opatství Northanger Jane Austenové³, kde autorka odstupuje od vyprávění a píše delší pasáž na obranu románu. Kritizuje ostatní autory, že sice píšou romány, ale jejich hrdinové v nich čtou raději historická pojednání, aby si nezahlavili s veřejným míněním. V samotném příběhu ale neupírá imerzi (v tehdejší náhledu četba románů = imerze) její kritizované působení: hlavní hrdinka čte gotické romány a je proto neustále vystrašená a za vším vidí temná spiknutí.

Možná máte sami podobné zážitky. Já si dobře vybavuji svá pubertální léta, kdy moji rodiče těžce nesli mé povýšenecké chování, které následně sami rozklíčovali větou: „Nejsi Angelika, tak se tak k nám nechovej!“ Má nejmenovaná kolegyně

pak vyprávěla zážitků z nedávné doby, kdy si dlouhou cestu domů krátila četbou *Stmívání* (je přece nutné znát, co děti čtou). Přes veškerou svou dospělou zkušenost a čtenářský nadhled se po příjezdu pohádala s manželem, protože prostě nebyl jako On! Imerze má svá úskalí a největší námitkou proti ní je, že „... její zakoušení není údajně kompatibilní s používáním kritických schopností.“⁴ Způsobuje tzv. sémiotickou slepotu – neschopnost vidět znaky a náležitě je vyložit. Proto ještě ale není nežádoucí.

Pokud bychom se chtěli stále pohybovat na povrchu, pracovat kriticky se znaky a číst pouze interaktivním způsobem, ztratili bychom jeden z nejdůležitějších rysů beletrie – zkušenostní zážitek. (Někdy ovšem může mít nemilé důsledky, jak nastínil předchozí odstavec.) Navíc přistoupit na imerzi jako na způsob vstupu do světa příběhu je základním předpokladem četby fikce. Umberto Eco popisuje tento stav jako uzavření smlouvy čtenáře s autorem, že bude brát fikci jako pravdu.⁵ Jinak se totiž nedá číst. Díky smlouvě pak konstruujeme ve své mysli skutečný (i když fikční) svět, který nás má tendenci pohltit. Zajímavé je, že tohoto potenciálu imerze jako zkušenostního zážitku prostřednictvím četby bylo zřejmě prvně využito v náboženství. Slavná Duchovní cvičení sv. Ignáce z Loyoly jsou souhrnem spirituálních textů a metodikou, jak se do nich cíleně ponořit.⁶ Není rovněž bez zajímavosti, že sv. Ignác je možná praotcem v klubech často praktikovaného postupu k vytváření představ, jeho imerzní metodika také dělí vnímání na jednotlivé smysly, pomocí nichž může čtenář v textu nazírat pravý význam – zde především náboženské pravdy.

Zpět ale k dílně čtení. Zaměřit dětem četbu na sledování hladiny textu může sice rušit jejich přímý zážitek ze světa příběhu, ale zároveň jim poskytuje zážitek jiný – intelektuální. Interaktivitu, na kterou úkoly povětšinou míříme, je možno dle Ryanové chápat jako hru, a to v různém smyslu slova.⁷ Jako každá hra bude mít i interaktivita určitá pravidla, trvání a výsledek a zároveň by mělo jít o zábavu. Samotný text vytváří dostatek možností ke hře. Zpočátku je nutné pochopit hru samotnou a rozehrát se – proto jsme smířeni s obtížemi na začátku četby každé knihy, víme, že se učíme pravidlům hry. Postupně se v četbě stává hrou identifikace a dekodování různých znaků, které text užívá k reprezentaci významu. Zde cítíme, že hrát tuto hru je nutné se alespoň trochu naučit. A to je právě výzvou pro dílnu čtení. Můžeme děti naučit hrát hru s textem. Rozumět vlnám na hladině a vědět, jak a kam plout. Rozumět tak hlouběji významu textu a radovat se z odhalení procesu, který jej vytváří.

Interaktivita je ale s imerzí podle mnoha teoretiků neslučitelná. Jak tedy podpořit jedno (interaktivitu) a neztratit druhé (imerzi)? Nutno si především uvědomit, že obojí musí čtenáři přinášet uspokojení. U imerze nemusíme o uspokojení pochybovat, intelektuální práce s textem by pak měla být limitována právě mírou uspokojení, které může po odečtení vydané námahy poskytnout. Dávkování

se tedy odvíjí od dispozic a motivace jednotlivých čtenářů. Protože je to ale hra – interakce, na druhé straně také někdo stojí. Tím někým je text. Ten sám produkuje imerzní či interaktivní příležitosti a výzvy. Pokud se hned první větou knihy ponoříte do fikčního světa, který je pro vás okamžitě přehledný, lehce se identifikujete s postavami a napínavou zápletkou jste hnáni vpřed, je těžké si všimnout stylu, jazyka, konstrukce narativního prostoru či detailů oblečení postavy, prostě se vynořit. Na druhou stranu je spousta textů, které vás ke hře vyzvou samy. Je jen na vás, zda výzvu přijmete, zda si jí vůbec všimnete. Mistrem imerzní interaktivity je pro mne Vladimír Nabokov. V románu *Ve znamení levobočka* například dochází k vrcholné scéně, kdy se konečně setkávají klíčové postavy – s nadsázkou je můžeme charakterizovat jako Ďábla a Spasitele. Vy jdete chodbou spolu se Spasitelem, vstupujete do místnosti, ve které je Ďábel, a čtete: „... *seděl zády ke čtenáři.*“⁸ Co to jako má být? ... Rychle jste vytaženi nad hladinu příběhu, prudký nádech a pak ta radost, že vidíte povrch textu a sebe ještě před chvílí v jeho hlubinách.

Jak tedy vést dílnu čtení, aniž bychom narušili to, co přinášejí jednotlivé texty? Odpověď zní – velmi citlivě. Citlivě pro dětský čtenářský zážitek (zde se ukazuje jako velmi vhodné dát ve škole denně prostor čtení pro zábavu, jak se to i u nás někde děje, a odlišit čas cestování fikčními světy od hry s texty) a také citlivě pro text (v tomto případě není lepší prostředek než pracovat sami na sobě jako čtenářích a znalcích textové hry). Nakonec je mnoho způsobů, jak při dílně čtení „zaúkolovat“ děti a přitom nenarušit imerzi čtení – v našem oběžníku několik takových tipů najdete. Výsledkem citlivě a erudovaně vedené dílny čtení pak mohou být čtenáři kompetentní rychle přepínat z jedné polohy do druhé tak, jak je vede text, a získat maximální zážitek i užitek z každého čtení. Cílem dílny čtení je jednoduše šťastný sňatek mořské panny s námořníkem.

Tereza Nakládalová
garantka regionálních koordinátorů a metodického fungování CKP

¹RYAN, Marie-Laure. *Narativ jako virtuální realita: imerze a interaktivita v literatuře a elektronických médiích*. Přeložil Eva KRÁSOVÁ. Praha: Academia, 2015. Možné světy. ISBN 978-80-200-2507-4.

²tamtéž; Jan Hábl například užívá pro stejné skutečnosti pojmy – zažívání a reflektování textu in HÁBL, Jan. *Učit (se) příběhem: Komenského Labyrint a didaktické možnosti narativní alegorie*. Brno: Host, 2013. Teoretická knihovna. ISBN 978-80-7294-901-4.

³AUSTEN, Jane. *Opatství Northanger*. Přeložil Eva KONDRYSOVÁ. Voznice: Leda, 2009. ISBN 978-80-7335-210-3

⁴Ryan 2015, s.26

⁵např. in ECO, Umberto. *Šest procházek literárními lesy: přednášky na Harvardově univerzitě*. Olomouc: Votobia, 1997. Velká řada (Votobia). ISBN 80-7198-248-2.

⁶Ryan 2015

⁷tamtéž

⁸NABOKOV, Vladimír Vladimirovič. *Ve znamení levobočka*. Přeložil Pavel DOMINIK. V Praze: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-451-4.

CO SE DĚJE V PROJEKTU?

Není dílna jako dílna

Historie dílny čtení ve čtenářském klubu v Bruntále

Šicí dílna, obuvnická dílna, dílna na dvoře s nářadím. Jdu do dílny, říkával dědeček, když se chtěl na chvíli vzdálit z babiččiny přítomnosti, tam měl pracovní ponk a nad ním organizovaně zavěšené nářadí. U nás je to knihovna plná vzorně abecedně poskládaných knih. Šicí dílna – vybaví se mi šedá budova závodu Šohaj ve Strážnici na okraji zámeckého parku. Obrovská okna, za nimi sedí švadleny skloněné nad šicím strojem, šijí košile, pyžama a trenýrky, aby si je mohli obléct pánové téměř na celém světě. My se díky obsahům knih také mnohdy dostaneme na vzdálený konec planety. A dílna čtení? Vzdalujeme se ze světa reality do světa vysněného, pohádkového, někdy také krutého nebo smířlivého.

Dílna čtení. Honosný název pro zcela jednoduchou činnost. To jsme ale zjistili až posléze. Počáteční tápání a

nejistota, nadšení, ale i obavy, zda vše skutečně zvládneme podle daných představ, vystřídal příjemný pocit z dobře vykonané práce. Ale pěkně od začátku. Tedy vzhůru na palubu!

Instrukce jsou dány jasně a srozumitelně. Děti mají číst samostatně zvolenou knihu tichým čtením. Psaním a čtením ke kritickému myšlení, to je ona metoda. No jo, věčně kritizovat, to by nám šlo. Naštěstí kritizování se v tomto slova smyslu jeví jako liché. Nebudeme kritizovat, ale chválit, chválit a zase chválit. Ruku na srdce, po šesti hodinách učení, půjde to vůbec, zachovat klid a rozvahu? Těmito myšlenkami se zaobírám opakovaně a pochybuji sama o sobě. Alenka z knihovny bude z ticha mezi knihami jistě odpočatá a vnese na případné rozbouřené moře pohodičku pro ni tak typickou. To je moje útěcha.

Jsme připraveny na všechny možné problémy. Vždyť v klubu převládají téměř nečtenáři nebo velmi slabí čtenáři. Máme nastudované různé

metody práce, k dispozici celou pestrou škálu knižních titulů. Bude to stačit? Nutno skutečně podotknout, že chybami se člověk učí. A v našem případě to není výjimka. Vysvětlujeme, motivujeme, sdílíme, doporučujeme. Nabádáme, domlouváme, radíme...

Proč nevydrží sedět aspoň pět minut v klidu? Proč se pořád hemží? Proč chce jít na záchod, když zná pravidla při čtení? Proč mluví? Proč ruší ostatní? Proč při sdílení není schopen říct kloudnou větu? Proč mu všechno rozhodování tak strašně trvá? Proč o dané věci vůbec nepřemýšlí? Proč si vyměňuje už třetí knihu? Proč přečetl pouze dvě stránky za celou dobu? Proč leze pod stůl? Proč se nesoustředí? Proč? Proč? A další proč? Pro slepičí kvoč. Ach jo!

Proč po několika měsících vystřídalala otázka - Jak je možné? Jak je možné, že hlasité čtení je už plynulé? Jak je možné, že umí tak perfektně dramatizovat text? Jak je možné, že umí tak poutavě vyprávět o tom, co přečetl? Jak je možné, že se umí už celou dobu tichého čtení soustředit sám na

sebe? Jak je možné, že vnímá, co říkají ostatní? Jak je možné, že ani nedutá při mém sdílení? Prostě je!

Poslední měsíce převážně zaznívalo: Tak to je úžasné! Tak to je úžasné, že jsi už přečetla tak náročnou knihu! To je úžasné, že se vzájemně tolerujete a akceptujete! Tak to je úžasné, že tak poutavě o knize vyprávíte! Tak to je úžasné, že se aktivně zapojujete do všech činností! Tak to je úžasné, že jsme všichni spolu! Tak to je úžasné, že všichni rádi čteme! Tak to je úžasné, že knihy přímo milujeme!

A co dál? Budeme číst, číst, číst a zase číst! To bude naše DÍLNA.

*Mirka Henčová
manažerka čtenářského klubu v Bruntále*

Dílna čtení v přírodě aneb hledání neformální cesty ke čtenářství

Hledání rovnováhy prožitku a úkolu v dílnách čtení ve Zlonicích

S dílnami čtení se setkávám v rámci běžných hodin českého jazyka, v zájmovém kroužku i nyní ve čtenářském klubu. Skupiny dětí jsou tedy různé, mám možnost porovnávat. Zájmový klub je naplněn dětmi, jimž je čtení blízké, běžná třída je směsicí od lásky k nelásce ke čtení. V klubu naprosto převažují děti nečtenáři, a tak se potýkáme s přípravami, přemýšlíme, čím je zaujmout, jak klub vést, aby všichni chodili, a chodili rádi. Dílna čtení je pak vždy takovým prubířským kamenem, protože vydržet 20 minut u čtení bývá problém.

Čtení – úkol

V klubu jsem došla ke zjištění, že po nějaké době si děti zvyknou, opravdu si čtou, evidentně s porozuměním, ale... Právě to ale je tu pro mě důležité. Ony prostě plní úkol. Těch dvacet minut pro ně není prožitek, relaxace, po

těšení - nevím, jak to u nich přesněji nazvat. Je to prosté školní splnění povinnosti, z níž pak vycházíme při další reflexi. Dlouhodobě se s kolegyní snažíme vlastním příkladem ukázat, co nám čtení přináší, projevujeme lítost nad tím, že jsme si nemohly v uplynulém týdnu číst, vysvětlujeme, upravujeme třídu, čtecí zóny, besedujeme nad knihami a doporučujeme si je s dětmi navzájem. Nic z toho ale žádné skokové výsledky nepřináší.

Čtení – požitek

S letošním nádherným jarem se nám podařilo, možná jen na chvíli, dětem přeci jen požitek z četby zprostředkovat. Předcházela tomu nápad se čtením v přírodě, resp. v parku u školy, na kraji malého městečka. Velmi pečlivě jsme se na klub připravily. Rozložily jsme na lavice knihy, které v sobě měly velké napětí (Darren Shan, Chris Priestley...), nebo naopak knihy romantické (S. Meyerová, M. E. Pearsonová...) a daly jsme dětem vybrat.

Protože je z naší klubové knihovničky známe, vzájemně jsme si doporučovali, odhadovali jsme, komu by se která líbila. Už tohle děti vcelku naladilo, byly lehce zvědavé, jak se kamarádům odhad povedl. My dvě (klubové manažerky) jsme připravily vychlazený čaj, při-

ho zpěvu po tiché mručení aut, které k nám od silnice doléhá. Větrík si polohlasem pohrává s listovím, v dálce se ozve pes či výkřik dětí, občas i zvuk většího dopravního prostředku. Jednoduše kouzelná zvuková kulisa, úplně jiná než tichá, odhlučněná třída. Co

nesly led a upekly bábovku. Sbalily jsme piknikový košík (zapůjčený od známých) a všichni jsme se vypravili do parku za školou.

Odpolední ticho, klid, nádherné sluníčko. Zaposlouchejme se do okolní přírody: není tak tichá, jak na první pohled vypadá. Vydává různé zvuky od ptačí-

kdyby se ten příběh odehrával přímo tady, na tomhle místě? Co kdybychom byli jeho nepozorovatelnou součástí? A co kdyby pozorovatelnou, co kdyby přímo jednou z postav? Během cesty na místo si o tom povídáme.

Konečně přicházíme k paloučku, usazujeme se v trávě a navážeme na

předchozí minilekce – co cítím, co slyším... při čtení příběhu. Děti si vše rychle vybavily, a tak jsme plynule navázaly na čtení našich příběhů.

Tentokrát se nepřipomínala žádná pravidla dílen, děti si rozebraly čaj, buchtu a opřely se o stromy, lehly si do trávy, začaly si číst.

Pokud budete čtení v přírodě zkoušet a správně děti naladíte, zkuste je místo svého čtení pozorovat. My jsme si daly knihu na klín, ale bedlivě jsme pozorovaly, jak se skupinka chová. Když se většina skutečně začetla, viděly jsme, jak někteří kopírují mimiku postav, napětí či smích, jak se občas opatrně rozhlédnou, ale ne po okolí své školy, spíš pátravě, po zvuku, který možná vychází z příběhu. To bylo nejvíce patrné na dětech, které četly již rozečtený příběh z předchozího týdne...

Závěr

Všichni se divili, že oznamujeme konec dílny, rádi by byli četli dál. Nicméně povídat o zážitku šli velmi ochotně. Neuměle vyjadřovali, jak moc se jim tato lekce líbila. „Paní učitelko, to bylo

supr, jestli bude zítra hezky, tak si doma vlezou na zahradu...“ – „Týjo, já se leknul těch zombíků, musel jsem si jít lehnout jinam, úplně se mi zdálo, že je mám za zádama...“ – „Tak to bylo pěkně hnusný, v tý knížce bylo za tmy a já furt čekal, co z támhletoho křoví vyleze, musel jsem tam furt koukat...“ Děti byly plné prožitků a asi teprve nyní v plné míře pochopily, co znamená „ponořit se do příběhu“.

Nejsme začátečnice, víme, že jejich nadšení velmi záhy poleví, možná ještě před příchodem domů, ale byl to první opravdu povedený krůček k tomu, aby se děti naučily být součástí příběhu, číst nejen s porozuměním, ale i s vnitřní motivací. V příštím školním roce bychom rády navázaly dalším krokem, zkusíme scénické čtení, které rovněž zapojuje osobnost čtenáře do příběhu, sám ho vlastně na pomyslném jevišti prožívá. Uvidíme.

*Blanka Zajíčková
manažerka čtenářského klubu ve Zlonicích*

Pár slov o půjčování knih

Systém půjčování knih v havířovském klubu pomohl řadě dětí najít svou knihu, podpořil domácí četbu a fungování dílen čtení.

Čtenářské kluby, které vedou učitelé s knihovníky, fungují už déle než rok, a tak se v každém z nich postupně ukazuje, které aktivity se osvědčily, co děti baví a naopak. Zároveň ale zjišťujeme, jak kluby vést z hlediska organizačního, protože ne vždy jde všechno tak, jak jsme si naplánovali.

V našem havířovském klubu postupně vzniklo zdravé jádro dnes už čtenářů, kteří vědí, co je baví, co od knihy chtějí a o čem by měla být. Často jsou ve svém výběru ovlivňováni manažerkami, které se je snaží navést na ty knihy, které by je mohly zaujmout. Zároveň chtějí, aby se jejich čtenářské dovednosti vyvíjely, a tak postupně vybírají knihy náročnější. Děti ale už také vybírají samostatně a to často očima, podle obálky, ilustrací, písma, kapitol... Prostě každý má své měřítko na tu jeho knihu. Ne vždy ale sáhnou správně. Někdy je jejich instinkty zklamou a oni si pak odnášejí domů knihu, kterou po několika stranách či kapitolách odloží. Vzhledem k tomu, že řada z nich nemá doma snad jedinou knihu pro čtenáře jejich věku, čekají pak celý týden na to, aby knihu mohli vyměnit.

To se nám příliš nezamlouvalo, chceme přece, aby je kniha provázela pořád, aby se začeti a hlav-

ně knihu dočetli. A tak jsme změnilly strategii – dovolily jsme dětem, aby si v každém klubu půjčily knih více, aby se v případě špatného výběru mohly okamžitě pustit do jiné. Samozřejmě to vyžadovalo pečlivé zapisování toho, co si děti domů odnesly. U těch nejpilnějších čtenářů se totiž stávalo, že měli doma třeba pět i více knih. Měly jsme z toho obavy, protože ne u všech je rodinné zázemí natolik spolehlivé, abychom měly jistotu, že se knihy vrátí. Naštěstí nám zkušenost ukázala, že tohle je ta správná cesta. Občas bylo sice nutné děti upozornit, že množství knih, které mají u sebe, už překračuje i naše limity, ale nikdy se nestalo, že by se knihy zase nevrátily zpět. Navíc pak v každém klubu měli o čem povídat, protože v jejich taškách se vždy našla minimálně jedna kniha, kterou dočetli a která je zaujala natolik, že ji chtěli s ostatními sdílet.

Přes prázdniny jsme v systému pokračovaly a těm, kteří měli zájem, jsme půjčily více knih domů. Hodně jsme o tom diskutovaly, ale došly jsme k závěru, že naše důvěra v jejich zacházení s knihami a zodpovědnost bude odměněna tím, že i o prázdninách budou rozvíjet své čtenářské dovednosti a v září nás překvapí zajímavým povídáním o tom, co v knihách našli a co je zaujalo. My tomu věříme.

*Michaela Sembolová
manažerka čtenářského klubu v Havířově*

Návštěvy spisovatelů v klubech – motivace nejen ke čtení

Při návštěvě Jiřího Walkera Procházky v kralupském klubu děti mimo jiné vyplňovaly pracovní listy ke knihám Tajná dvojka A + B. Jeden z úkolů, nazvaný *Vyřeš případ*, měl následující zadání: *Tajemný dům v sousedství vypadá opuštěně, ale na zahradě štěká pes a v oknech se občas svítí. Proč majitele domu nikdo nikdy neviděl? Některé nápady se panu spisovateli opravdu líbily a ocenil je i zápisem v naší návštěvní knize. Nabízíme vám ochutnávku z gejzíru nápadů našich klubových spisovatelek:*

Viky:

„V tom domě prý bydlí vrah, který svoje oběti topí ve vaně.“

„Ale to je blbost! Někde jsem slyšela, že tam bydlí normální liliput a je tak nízký, že není vidět z oken.“

„Tak když si to myslíš, pojďme se tam kouknout.“

Renda:

Artur a Bára si prohlížejí susedský dům. Vidí velkého psa, který na ně štěká a vyje. Bára za oknem zahlédne náhrdelník, který ztratila. „Hele, támhle je můj náhrdelník!“ říká Arturovi. Pes zaběhne do boudy, protože už ho štěkání omrzelo. „Půjdem tedy dovnitř?“ ptá se Artur. Plíží se kolem boudy. Dveře jsou otevřené.

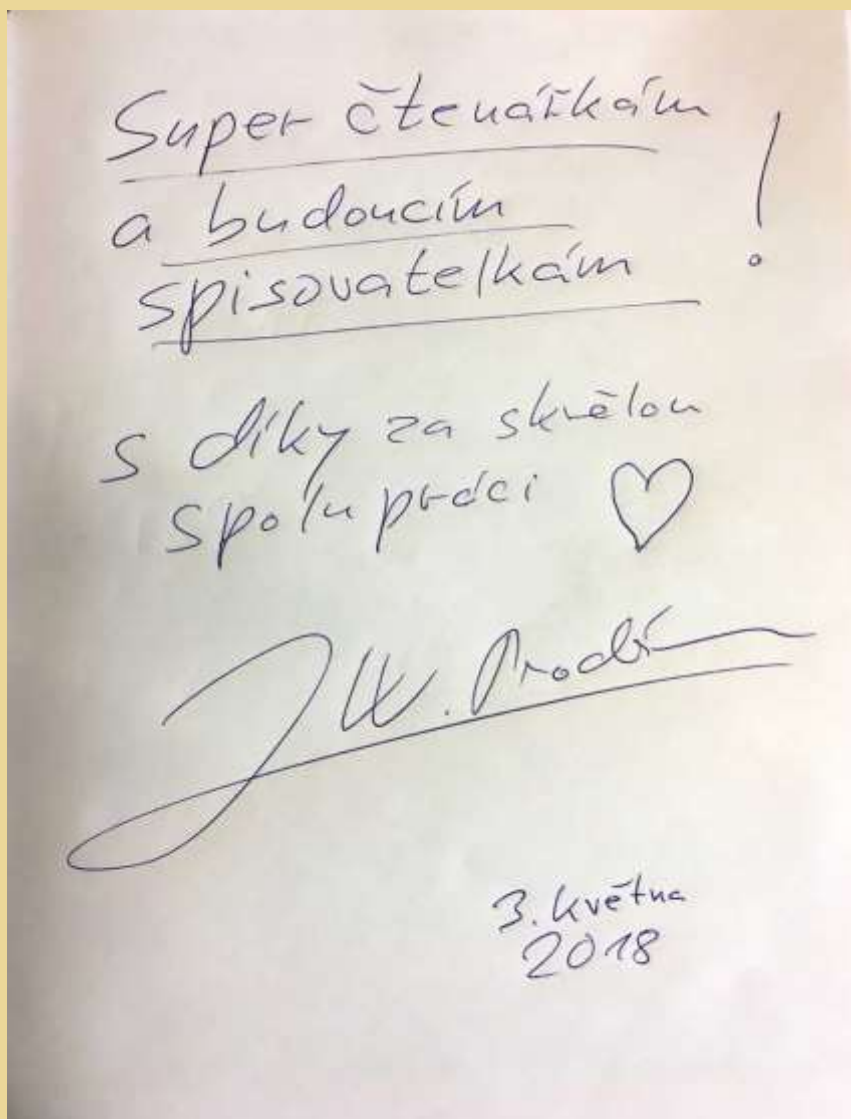
Niky:

Artur a Bára přelezli zeď. „Ó můj bože, na zemi dvě mrtvoly! Musíme zavolat policii.“ Dvě

mrtvoly a pes uvázaný řetězem, všude samá krev. Artur a Bára se podívali na druhou stranu do tmavého lesa a zpět na dům. Jako lusknutím prstem vše zmizelo. Žádné mrtvoly ani pes, jen tma.

Týna:

Artura napadlo, že by to mohl být nějaký duch, ale vtom jsem na zemi našla noviny z roku 1979. V nich byl vyfocený nějaký pán. Nebyl ničím zajímavý, byl stejný jako ostatní, ale byl to vrah. Řekla jsem to Arturovi. Vtom se v domě rozsvítilo. Už jsem věděla, kdo v domě je.

Martina Hantychová
manažerka čtenářského klubu v Kralupech n. Vlt.

Dílna čtení v klubové praxi

Mnohokrát jsme na různých místech zmiňovali, že pokud bychom si měli vybrat jen jeden postup, který se ve školní praxi nejlépe osvědčil při rozvoji dětského čtenářství, byla by to dílna čtení. Dílna čtení jako královská cesta k srdci (budoucího) čtenáře.

Všichni víme, co je to dílna čtení, přesto si dovolíme stručnou rekapitulaci: Dílna čtení je prostor pro samostatné tiché čtení knihy, kterou si dítě samo vybere. Často samotnému čtení předchází minilekce, v níž se můžeme zaměřit na některé oblasti literární vědy, doporučit novou knihu či jen pomoci dětem s výběrem knih (možností je celá řada, výše uvedené jen ilustruje možná témata, jimž se v minilekci můžeme věnovat). Po samotném tichém čtení, obvykle následuje část sdílení, v které navazuje na vstupní minilekci.

Dílna čtení má tedy 3 části: minilekci, samostatné čtení, závěrečné shrnutí/sdílení. V této podobě nám dílna čtení nabízí nejvíce možností. Ale mnozí z nás by jistě namítli, že někdy minilekci nezařadí, zkrátí sdílení.... To už je právě projev naší profesionality, rozpoznat, kdy je vhodné něco vynechat, kdy naopak přidat. Formát dílny čtení je nám k dispozici a můžeme z něj čerpat o to víc, oč větší s ním máme větší zkušenosti.

Opakovně otevíráme otázku, zda II. část dílny čtení – tj. samostatné tiché čtení – má být ohraničena nějakými pravidly. Hovoříme o 2 typech pravidel, z nichž první se týká činnosti při dílně čtení a druhý typ ošetřuje kázeň dětí. Obvykle Vám doporučujeme (jako pokud možno závazná) obsahová pravidla dílny čtení (ta najdete i v sborníku *Vzhůru na palubu*). Pravidla, která se týkají chování, si většinou domlouváte s dětmi sami – v některých třídních kolektivech pití při dílně čtení ruší, jinde naopak vůbec ne. Mně osobně nevadí, když děti pijí, odejdou na toaletu..., ale jsem přesvědčena, že každá dětská skupina má jinou dynamiku, proto považuji tato „kázeňská“ pravidla za možná, nikoliv nutná. Co by ale mělo samostatné tiché čtení vždy obsahovat? (2. část dílny čtení):

Pravidla dílny čtení:

Každý si knihu připraví před dílnou čtení.

Všichni čteme knihu dle svého výběru.

Každý si najde místo, které je mu příjemné a pohodlné.

Čte si po celou dobu.

Vedoucí si čtou spolu s ostatními, případně s jednotlivci hovoří o jejich četbě, pomáhají těm, kdo to potřebují.

(Převzato se sborníku *Vzhůru na palubu*, Marianopoli 2016)

Dílny čtení není formát, která by čtenářské kluby vymyslely. Její autorkou je Nancie Atwell (mimo jiné první vítězka Global teacher price – soutěže, do níž se od loňského roku mohou přihlásit (být přihlášení) i čeští učitelé). Dílna čtení se do ČR dostala díky programu Čtení a psaním ke kritickému myšlení a rozšířila se mimo jiné i díky Výzvě 56 a činnosti Pomáháme školám k úspěchu. Na webu je k dispozici celá řada doporučení, zkušeností, pravidel. Máme z čeho čerpat, z čeho se učit, ale máme možnost i učit i ostatní. V tomto kontextu je zvláště cenný článek Hany Hogenové, který Vám předkládáme níže. Hanka představila jeden úsek svého „akčního výzkumu“, tedy cyklu, v němž si naplánuje činnost, vyzkouší ji, následně reflektuje, zformuluje své zkušenosti a zakomponuje je do dalšího plánování.

Popsala své zkušenosti s pravidly dílny čtení, tak je formuluje v roce 2007 Miloš Šlapal na portálu RVP, a zmínila zvláště ty části, které se rozhodla spolu se svou kolegyní přehodnotit. Přejeme Vám inspirativní čtení a budeme vděční za sepsání i Vašich zkušeností. Všichni jsme na cestě a zmapování stezek, které dovedly právě Vás a Vaše klubové/školní/knihovnické děti do krajiny knih, je jedinečné.

„Sloveso číst nestrpí rozkazovací způsob. Tuto nechuť sdílí s několika dalšími: se slovesem „milovat“,… nebo například „snít“.

(Daniel Pennac: Jako román)

*Irena Poláková
odborná garantka*

Pravidla dílny čtení v praxi

S dílnou čtení jsem se setkala poprvé až díky čtenářskému klubu. První informace k dílně čtení, kterých se mi dostalo na první informativní schůzce ke čtenářským klubům, byly právě o tom, že pro správný průběh dílny čtení je nutné nejprve stanovit pravidla, a vzápětí jsem se dozvěděla, o jaká pravidla se jedná. Také při dalším samostatném studiu k dílnám čtení jsem neustále narážela na to, že dílna čtení má svá jasná pravidla.

Působilo to na mě až dogmaticky. Tady jsou pravidla, která by teoreticky měla mít dílna čtení (Šlapal 2007, 14):

***Musíte číst po celou dobu.
Nikoho nevyrušujte.
Žádné přestávky na toaletu a pití.
Vyberte si knihu nebo text na čtení před začátkem čtenářské dílny.
Během minilekcí naslouchejte.
Můžete sedět pohodlně kdekoli.***

Když jsme v litvínovském čtenářském klubu dílnu čtení s kolegyní zaváděly, také my jsme se snažily o stanovení pravidel. Podle načerpaných informací jak z informativní schůzky, tak z literatury jsem dospěla k názoru, že bez pravidel není ani možné dílnu čtení dělat. A po každé, když někdo dané pravidlo porušil, značně mě to frustrovalo a vnímala jsem danou osobu jako velkého narušitele správného průběhu dílny čtení. **S přibývajícím zkušenostmi jsem začala víc vnímat děti, jejich potřeby a také své pocity. A to mělo vliv i na mé vnímání pravidel k dílně čtení.** Pojdme se spolu podívat na to, jak vidím některá výše uvedená pravidla po více než roční praxi a na důvody, které mě postupně utvrzovaly v tom, že to jde i jinak.

Musíte číst po celou dobu.

Začnu provokativní otázkou. Proč? Protože mi teď někdo řekl, že mám 20 minut číst? I když miluju čtení, tak na něj nejsem vždy správně naladěná, a děti to

mají stejně. Nucení ke čtení může vést k tomu, že dítě nebude číst vůbec. A to přece nechceme. Nebo narazíme na něco, co nás hodně osloví a chceme si o tom popřemýšlet. Ani tehdy nečteme celou dobu, ale reflektujeme přečtené. A k tomu směřujeme. Osobně jsem měla při prvních dílnách čtení velký problém začíst se do knížky. Samotné prostředí čtenářského klubu, ať je sebevíc útulné, pro mě bylo pro čtení nepřírozené, neodpovídalo mým čtenářským potřebám. Proto jsem teď u nových dětí mnohem více shovívavá a dokážu pochopit, když chtějí chvíli jenom tiše sledovat ostatní a nečíst.

Nikoho nevyrušujte.

Tohle pravidlo dává na první pohled opravdu smysl. I když si teď dítě nechce číst, tak nemusí o možnost klidného čtení okrádat ostatní. Jenže není rušení jako rušení. Mnohokrát se nám stalo, že dítě mělo v průběhu

samostatného čtení potřebu sdílet ze své rozečtené knihy něco pro něj zajímavého nebo vtipného s někým dalším. Ano, ruší to. Ale na druhou stranu vidíme, že dítě vnímá text, je schopné to, co ho zaujalo, předat někomu dalšímu a ještě probíhá vrstevnické doporučování knihy. Spontánně, z vlastní chuti dítěte se o zážitek z četby podělit. Možná namítáte, že se o zážitek z četby může podělit až po samostatném čtení. Teď ale ruku na srdce, vy dokážete se sdělením něčeho, co vás hodně oslovilo, počkat a vůbec to neovlivní vaše soustředění? Já sice počkat dokážu, ale už se nedokážu na četbu plně soustředit, protože se v myšlenkách neustále vracím k tomu, co mě zaujalo a co teď nemám možnost sdílet. Když dáme dětem možnost podělit se o zážitek hned, dojde sice ke chvílkovému vyrušení, ale dítě se pak může v klidu vrátit k četbě a plně další text vnímat. Teď se nabízí otázka. Jak vnímají toto vyrušení ostatní? Zaznamenala jsem, že se sdílející děti obracejí k sousedům, kteří čtou podobný typ knížek, tedy mají stejný čtenářský vkus (např. knihy od D. Walliamse, městské pověsti ze série Černá sanitka nebo si čtou příběhy z Wattpadu). Ani jednou jsem si nevšimla toho, že by vyrušené dítě neprojevalo zájem o informaci, která je s ním sdílena. Sdílející dvojice to obvykle dělávají oboustranně, jednou se o zážitek podělí ten, podruhé onen. Toto „vyrušení“ trvá poměrně krátkou dobu a oba se opět rychle začnou do svých textů. I na mě se jednou obrátila dívka, která měla potřebu podělit se o vtipný kousek ze své knihy. Nevadilo mi to, naopak jsem to vnímala jako příjemné zpestření a po krátkém hovoru o její knize, kterou jsem v minulosti také

sama přečetla, jsem se vrátila ke své četbě. Ostatní děti mnohdy ani nezaznamenaají, že se kolem nich nějaký rozhovor odehrál. Úzkoprsé lpění na absolutním klidu při dílně čtení děti obírá o přirozený sociální kontakt, který mohou navázat díky hovoru o knihách. Pro většinu klubových dětí je právě klub tím jediným místem, kde se mohou o knihách bezpečně bavit s někým dalším. Tuto spontánní touhu po sdílení zajímavé četby jsem během své knihovnické praxe zaznamenala již u dětí z prvních tříd. Prosím, nepřipravujme o ni naše klubové děti.

Žádné přestávky na toaletu a pití.

Říká se, přírodě neporučíš a osobně nevidím žádný problém v tom, že si dítě během dílny čtení odskočí na toaletu nebo se napije. Naše programy klubových schůzek jsou tak nabitě, že žádné cílené přestávky (ani na občerstvení) neděláme. Děti jsou navyklé, že se mohou občerstvovat kdykoli v průběhu klubové schůzky, i já to tak dělám. Víc než samotný fakt, že dítě na toaletu během dílny čtení odejde, mě ruší, když se přijde zeptat, jestli si může odskočit. Děti jsou z běžné výuky naučené, že se musí dovolovat, když potřebují na záchod. Zatím se mi je bohužel nepodařilo přesvědčit, že v klubu to nutné není, tedy že mohou bez vysvětlování či dovolování na toaletu odejít. Možná je to tím, že se čtenářský klub schází ve školní budově a děti se nedokáží vymanit z návyků, které jsou jim ve škole vštěpovány.

Vyberte si knihu nebo text na čtení před začátkem čtenářské dílny.

S tímto pravidlem souhlasím a děti se ptám, zda mají knihu, se kterou chtějí

pracovat, s sebou. Nicméně podle striktních pravidel dílny čtení by mělo mít dítě takový text, který mu vystačí na celou dobu samostatného čtení, resp. má si ohlídat, že nedočte knihu před koncem samostatného čtení. Když jsem se poprvé setkala s tím, že dítě svoji knihu dočetlo ještě před vypršením stanovené doby na čtení, nebyla jsem vůbec nadšená. Jenže pak se to stalo i mně. Máte rozečtenou knihu a chcete ji dočíst, těšíte se, že v ní při dílně pokročíte a ani si neuvědomíte, že vám nezbyvá dostatečný počet stran. A navíc, proč byste měli rozečíst jinou knihu, když se vám chce číst zrovna tahle? Několikrát jsem se setkala i s tím, že se dítě po pár minutách samostatného čtení zvedlo a šlo si tiše vybrat jinou knihu. Vnímám, že je důležitější, aby dítě našlo knihu, která ho osloví a bude chtít v jejím čtení pokračovat, než trvat na tom, že tuhle knihu si vybralo, tak s ní musí teď pracovat. Radost ze čtení je přece tím správným hnacím motorem, který děti udržuje při čtení beletristických textů. A chceme-li, aby děti u čtení zůstaly i v budoucnu, tak jim tuto radost neberme.

Teď možná namítnete, že pravidla lze vyjádřit i šetrnějším způsobem, aby nepůsobila tak zákazově. Ve výsledku je ale úplně jedno, zda pravidla zformulujeme jako zákaz nebo pozitivní doporučení (např. Napij se před dílnou čtení.), protože je v nich použit rozkazovací způsob. Osobně dnes vnímám, že rozkazovací způsob není v souladu se základním nastavením čtenářských klubů, kterým je partnerský přístup k dětem. Již před víc jak rokem jsme s kolegyní dospěly k tomu, že je pro nás nejdůležitější, abychom se všichni v klubu re-

spektovali, a k tomu si nemusíme stanovovat žádná pravidla. Do klubu chodí různé děti, všechny spojuje láska ke knihám a ke čtení. Měly jsme s kolegyní od začátku štěstí, že vážný zájem o čtenářský klub projevovaly jenom děti, které čtení opravdu bavilo. Jediné pravidlo, které evidentně dělalo dětem radost a vzešlo z jejich strany, bylo, že si chtějí každý klub číst alespoň 20 minut. Proč nevyjít z toho, co nás spojuje, a prostě si neužívat radost z toho, že si teď všichni můžeme číst knihu podle svého výběru? A to lze i bez pravidel. Děti se nás často ptají: Kdy si budeme číst? A to přece mluví za vše. Děti chtějí číst, nechme je tedy, aby si čtení užívaly podle svých potřeb a jenom je přitom občas pozorujme. Samy nám ukáží, že jsou schopny začíst se do knihy tak, že se na konci samostatného čtení nechtějí vůbec od čtení odtrhnout. A že se při tom nechovají podle nějakých pravidel...!? Jsou mezi námi introverti, ale i extraverti a pro každého z nás je přirozený jiný projev. Nesnažme se unifikovat, ale vnímejme každé dítě jako originál a často vnímejme i sebe. Vnímání mých vlastních čtenářských potřeb mi umožnilo podívat se na pravidla dílny čtení kriticky, přestat na nich lpět a víc se přiblížit dětem.

*Hana Hogenová
manažerka čtenářského klubu v Litoínově*

Zdroj:
ŠLAPAL, Miloš. Dílna čtení v praxi. *Kritické listy*. 2007, 27(2), 13-20. ISSN 1214-5823.

Dílna čtení očima speciálního pedagoga

V posledních letech jsem zažila mimořádnou pedagogickou vzpruhu díky metodě Feuersteinova instrumentálního obohacení a dílně čtení. Jsou to pro mne odpovědi na otázku, jak realizovat společné vzdělávání. Dílna čtení je pro mne reálný inkluzivní nástroj.

Vycházím ze své zkušenosti z čtenářských klubů v Náchodě a Meziměstí. Každá moje návštěva v klubu je radostná, protože pokrok každého dítěte je prostě vidět.

Čtení knih je dovednost, která vyžaduje čas. Stále se mi vrací paralela s poslechem vážné hudby. To je také proces. Potřebujeme získat návyk věnovat zaměřenou pozornost hudbě, pomůže nám dobře zvolený materiál (konkrétní skladby) a provázení člověkem se zkušeností. Věci, které mají velkou hodnotu, vyžadují úsilí. Děti potřebují na cestě k jejich dosažení povzbuzení a naše přesvědčení, že to dokážou.

Nadužíváme pojmy individualizace a diferenciací. Z mého pohledu to vede k tomu, že je vnímáme jako klišé. Stávají se spíše zdrojem nedorozumění,

pocitu nedosažitelného ideálu a pedagogické frustrace. V dílně čtení pracují všichni a pracují tak, jak nejlépe v daný okamžik dokážou. Jak se to děje? Dítě přichází se svojí knihou nebo si vybírá z projektové knihovny. Do výběru knihy promítá svoje zájmy, ale i svoje možnosti. Volí si obtížnost a může s ní experimentovat. Při samotném tichém čtení každý pracuje, je zapojen.

V klubech pozoruji úsilí, soustředění. Reálně je pro všechny důležitý proces. Odpadá tlak na rychlost čtení, na vzájemné porovnávání, protože primárně nejde o hodnocení žáků ze strany dospělých. Žáci mají příležitost reagovat na četbu, mají čas přemýšlet o svém čtenářském zážitku. Vedoucí klubu děti provází, případně modelují situace. Dílna čtení je protiváha těkavosti, povrchnosti, kterou u dětí v současné době často pozorujeme.

Z mé zkušenosti vyplývá, že dílna čtení vytváří lidské společenství. V klubech pozoruji, že čtení lidi sbližuje a rozvíjí jejich sociální dovednosti. Děti formulují svůj názor, předkládají

žitá skutečnost.

✓ V mé poradenské a školní praxi se často klade důraz na kvalitu hlasitého čtení. Sledujeme výkon žáků, porovnáváme ho s vývojovou normou, porovnáváme žáky mezi sebou. Dílna čtení vyžaduje změnu v našem uvažování, nabízí jinou

ho ostatním. Posunují se ve schopnosti naslouchat si, tolerovat odlišnost, respektovat názor druhého. Učí se pokládat si navzájem otázky, to mi připadá zvlášť cenné. Ve škole často není dostatek prostoru doptat se spolužáka dostatečně konkrétně na jeho názor. Je patrné, jak postupně polevuje napětí, opatrnost, ostražitost některých dětí, kterou si přinášejí z třídních kolektivů. Při každé další návštěvě v klubu pozoruji větší důvěru mezi dětmi. Pocit bezpečí je důležitý předpoklad pro proces učení. Pro řadu dětí z cílové skupiny projektu probíhá v klubu korektivní zkušenost, jsou přijímáni vrstevníky, ostatní jim naslouchají a jejich názor je respektován. To je z vývojového hlediska velmi důle-

žitá skutečnost. zkušenosť učitelů i žáků. Rozvíjí především tiché čtení a porozumění čtenému. Tím se více blíží reálnému životu nás všech. Nechci však nijak snižovat význam nácviku techniky čtení, kde je hlasité čtení nezbytné.

Pedagogický optimismus není *perpetuum mobile*, tedy alespoň ten můj. Potřebuju se přesvědčovat o tom, že existují metody a přístupy, které fungují, které umožňují každému dítěti i dospělému se rozvíjet, dělat pokroky, vzájemně se učit. Jsem ráda, že mohu být součástí projektu Čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ.

*Naděžda Dvořáková
speciální pedagožka*

Přehled akčního výzkumu: Čtyřlístek hypotéz

Hypotézy a metodika akčního výzkumu

Jednou ze stěžejních aktivit projektu Čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ je akční výzkum, v jehož rámci shromaždíme o mladých čtenářích několik různých typů dat. Rád bych Vám zde stručně představil základní cíle (kvantitativního modulu) výzkumu a to, jakou metodologií k jejich naplnění směřujeme.

Hlavním účelem výzkumu je zachytit dopad dlouhodobého členství ve čtenářském klubu na čtenářství žáků se znevýhodněním, především těch ze socioekonomicky znevýhodněného a kulturně odlišného prostředí. Pořizování dat v rámci akčního výzkumu probíhá po třech osách.

Organizačně nejrozsáhlejší akcí je dotazování ve třídách, do nichž chodí žáci zapojení do projektu. Kvantitativní dotazníkové šetření provádíme ve třech vlnách: na počátku projektu, v jeho polovině (omezeno na členy klubu) a na jeho konci. Poměrně rozsáhlý dotazník, který u žáků - respondentů mapuje oblibu a rozsah čtenářských aktivit, doplňuje stručnější dotazník pro jejich učitele a učitelky češtiny a literatury, v němž se tážeme na míru, v jaké se ve výuce uplatňují prvky podporující čtenářství. O každém z dotazovaných žáků zároveň pomocí formuláře vyplňovaného zpravidla třídním učitelem evidujeme charakter jeho případných speciálních vzdělávacích potřeb, což nám umožní sledování účinku členství v klubu na žáky se znevýhodněním.

Vedle tohoto plošného mapování probíhá během celého trvání projektu průběžné hodnocení čtenářské aktivity žáků aktuálně zapojených do klubů. Manažerky a manažeři klubů tak ve čtvrtletních intervalech zaznamenávají pozorovanou zdatnost a samostatnost členů a členek v šesti kategoriích jako mluvení o četbě nebo výběr knihy ke čtení.

Trojici datových vstupů kvantitativního modulu našeho výzkumu uzavírá dotazník, v němž učitelé češtiny a literatury posuzují vnímaný efekt členství ve čtenářském klubu na rozvoj žakových jazykových kompetencí včetně gramatiky, práce s textem nebo znalostí z literatury. Tento dotazník je administrován ve dvou časových bodech a vytváří třetí dimenzi sledovaného procesu – účinku členství ve čtenářském klubu na žáky se znevýhodněním.

Dílní otázky, které si v souvislosti s tímto procesem klademe, oscilují kolem čtyř obecných hypotéz:

Hypotéza 1. Dlouhodobé (alespoň 3 pololetí trvající) členství v klubu posílilo u žáků se znevýhodněním čtenářské sebepojetí.

Pod pojmem „čtenářské sebepojetí“ se kromě prosté sebeidentifikace skrývá sada dotazníkem měřených postojů žáků ke čtenářským aktivitám – třeba to, jestli

čtou rádi, do jaké míry je pro ně čtení v životě důležité, jestli jim čtení připadá jako ztráta času, nebo zda vědí o knihách, které by si rádi přečetli. Jakkoli nelze deklarované postoje posuzovat odděleně od rozsahu a intenzity čtenářského života žáků, vycházíme z předpokladu, že překonání nezájmu či přímo odporu ke čtení u žáků se znevýhodněním je klíčem ke čtenářství. Vedle různých „výkonových“ ukazatelů objemu a frekvence čtení u žáků tak za teoreticky nejvíce směrodatné považujeme odpovědi na otázky ohledně frekvence samostatně motivovaného čtení a frekvence čtení vynuceného.

Hypotéza 2. Dlouhodobé (alespoň 3 pololetí trvajících) členství v klubu vedlo u žáků se znevýhodněním ke zvýšení čtenářské aktivity.

Čtenářskou aktivitou rozumíme především frekvenci samostatného, nevy-nuceného čtení, dále častost a objem čtení textů narativních a textů informativních nebo frekvenci návštěv veřejné knihovny. U žáků klubových dále pomocí průběž-ného hodnocení v rámci klubové docházky sledujeme také míru samostatné, ak-tivní participace na dění ve čtenářském klubu – konkrétně na hovoru o vlastní čet-bě, na dílně čtení nebo při výběru knih. U posledně zmíněných jevů se analýza efektu členství klubu soustředí na porovnávání výsledků žáků klubových (zejména členů dlouhodobých a krátkodobých). V případě prvně zmíněných čte-nářských návyků, měřených plošným dotazováním, bychom porovnáním žáků „klubových“ a „neklubových“ rádi ověřili, zda členství v klubu svým členům po-máhá zmírnit tendenci pracovně nazvanou „čtenářský propad“. Tento oproti tren-du výraznější pokles čtenářské aktivity většiny žáků se na základě dlouhodobého pozorování (potvrzeného i daty ze vstupního dotazování v rámci našeho projek-tu) odehrává někde na přelomu 7. a 8. ročníku a ambicí čtenářských klubů přiro-zeně je pokles zájmu o čtení u žáků se znevýhodněním zvrátit.

Hypotéza 3. Dlouhodobé (alespoň 3 pololetí trvajících) členství v klubu se u žáků se znevýhodněním pojí se zvýšením na čtenářství navázaných kompetencí.

Ačkoli v rámci našeho výzkumu čtenářskou gramotnost žáků komplexně neměříme, zajímá nás, nakolik intenzivnější čtenářský život posiluje u členů klubu kompetence ve vyjadřování a práci s textem. Kromě čtvrtletně hodnocené techni-ky čtení zde pracujeme především s odhadem učitelů českého jazyka a literatury, kterých se ve dvou vlnách ptáme na jimi vnímaný pozitivní účinek klubu v oblasti písemného a mluveného projevu, gramatiky, literatury a v práci s textem. Jestliže jednou ze základních premis projektu je teze, že aktivní čtenářství je bránou k uče-ní a školnímu úspěchu, předpokládáme, že se dlouhodobé zapojení do klubu

projeví i na této „technické“ rovině.

Hypotéza 4. Upevnění čtenářského sebepojetí, zvýšení čtenářské aktivity a posílení čtenářských dovedností bylo výraznější u těch členů klubu, v jejichž výuce českého jazyka a literatury jsou systematicky uplatňovány čtenářství podporující metody.

Poslední hypotéza cílí na předpokládaný synergický efekt čtenářského klubu a aktivní podpory čtenářství ve výuce českého jazyka a literatury. Díky kombinaci údajů o frekvenci samostatného čtení ve výuce, reflexe četby v hodinách nebo dostupnosti knih ze třídní knihovny od žáků a učitelů můžeme odhadnout, nakolik je čtení běžnou součástí života třídy, a následně ověřovat, jak se efekt klubu u žáků se znevýhodněním mění s proměnlivou podporou čtenářství učiteli.

Jak už naznačuje formulace našich hypotéz, ústřední linií statistického testování budou odlišnosti naměřené u členů čtenářských klubů se znevýhodněním oproti různě definovaným „kontrolním skupinám“: žákům se znevýhodněním, kteří klub nenavštěvují, členům klubu bez znevýhodnění, nečlenům klubu obecně. Při ověřování efektu čtenářství podporujících pedagogických postupů bude logicky hranici srovnávání definovat právě jejich přítomnost ve výuce.

Jako u každého výzkumu, ani zde předem nevíme, nakolik data naše předpoklady potvrdí, nebo zpochybní. Než se záhady obsažené v našem tázání vyjasní, přijměte náš dík za trpělivou spolupráci a součinnost při pořizování dat nezbytných pro celou akci.

*Adam Gajdoš
garant akčního výzkumu a analytik*

INSPIRACE Z DRUHÉ STRANY

MINIlekcí k MAXIúspěchu?

Úspěšné minilekce ze Záhoří

Nalákat mladé čtenáře, kteří nemusejí být na čtení právě ideálně naladěni, k tomu, aby nejen četli, ale také se do knihy hlouběji ponořili a věnovali se zadání dílny čtení, je mnohdy problematické. Díky vábničce, již říkáme minilekce, se to však daří. Přiznejme si, že ne u všech a vždy, ale u některých a občas. A za to to přece stojí! Z našich - záhořských - setkání jsem vybrala ty, které u nás nalákaly a měly úspěch.

OBČANSKÝ PRŮKAZ

Cílem této dílny čtení bylo soustředění se na hlavní postavu a její specifika, která čtenáři zanesou do jejího občanského průkazu.¹ Aby to ale bylo živější, stali jsme se postavami my sami a soustředili jsme se na osobní údaje někoho jiného. Stručně jsme si řekli, co vše můžeme v občanském průkazu najít. Na papírky jsme napsali naše jména a každý si jeden vylosoval - tomu, jehož jméno měl na papírku, vyplňoval průkaz. Přemýšleli jsme, co o tom druhém vlastně víme... A kdo už nevěděl, jednoduše se zeptal. Po rozdání průkazů svým majitelům jsme se všichni zasmáli nebo naoko rozčertili, když nás některé informace překvapily. Poté jsme se vrhli na své knížky a snažili se z našich hrdinů vyždímat stejné informace jako od svých „spolučtenářů“.

Při realizaci se vyskytl drobný problém, když se některé dvojice mezi sebou styděly - z důvodu věkového rozdílu či vzájemné neznalosti. Výhodou naopak je, že si děti vyzkouší sběr informací nejprve na živém člověku. Pozitivním výsledkem

této aktivity je nalákání dalších čtenářů k přečtení knížky právě při prezentaci průkazu hlavní postavy.

LIDSKÉ BINGO

Aktivita Lidské bingo vás prostřednictvím určitého počtu nejrozmanitějších otázek, nebo spíše tvrzení, seznámí s jedinci v kolektivu. Stačí vymyslet zvědavé otázky, které potřebujete zodpovědět, a jde se na věc. Do okénka s tvrzením je potřeba získat podpis toho, jenž s daným souhlasí. Snad jediným pravidlem je snaha

získat podpisy od co nejvíce účastníků. Při této dílně čtení jsme se zamýšleli nad tím, jakou knihu můžeme vybrat někomu jinému. A abychom byli alespoň trochu úspěšní, musíme ho znát. Tvrzení jsem tedy volila z okruhu čtenářství a formulovala je jako pokyn, aby bylo jasné zadání: *Získej podpis toho, kdo má rád fantasy literaturu / kdo čte rád komiksy / kdo má rád i naučné knížky / kdo je rád ve čtenářském klubu / kdo čte nejraději v posteli / kdo má doma více než 10 vlastních knížek.* Některá tvrzení si ce nepomohla k výběru vhodné knihy, ale zlehčila úkol a posloužila k lepšímu seznámení dětí i nás mezi sebou. Navíc si děti po vylosování dvojic povídaly,

co koho baví číst (bez udávání konkrétních titulů), aby navedly svého souputníka za vhodnou knihou na správnou cestu. Po tichém čtení, listování a seznamování se s knihou přijde na řadu verdikt, zda by kniha splnila požadavky daného čtenáře na výběr.

Při této minilekci se děti zamyslí nad tím, co o druhém vědí, co rád čte, a na základě toho mu vyberou knihu, která by se mu mohla líbit. Také si zkusí argumentovat, proč se jim doporučená kniha líbila či nelíbila. Při nevhodném výběru se však děti s jim doporučenou knihou mohou nudit. Je proto dobré si definovat pravidlo, jak v tomto případě postupovat – vybrat si knihu dle svého gusta, ale i přesto uvést důvody pro odložení původní knihy apod.

VYSVĚDČENÍ

V tomto případě nejde o minilekci jako takovou, ale spíše o naladění na samotnou dílnu čtení. Podstatnou roli sehrál časový kontext školního života, jímž bylo konání lednové pedagogické rady právě v době konání čtenářského klubu. Děti jsem naladila sdělením, že se neznámkuje jen ve sborovně, ale budeme známkovat také v klubu. Ne učitele, ale postavy, o kterých čteme. Nejdříve jsme si povídali o tom, co vlastně hodnotíme. Školní hodnocení bylo jasné, nicméně naše postavy přece nebudeme známkovat z matematických či zeměpisných znalostí. Stanovili jsme si proto, co chceme hodnotit – v podstatě to, co hodnotíme běžně v životě. Oblečení postavy, její chování, vyjadřování, přátelství a další projevy či vlastnosti. Kromě klasického známkování měly děti možnost písemně argumentovat, proč daly právě takovou známku. A protože měly v rukou tu moc „hodnotit“, skutečně se na text soustředily a všímaly si i detailů, které by jim jindy mohly uniknout. :-).

*Lucie Mužíková
manažerka čtenářského klubu v Záhoří*

¹Na vlastní záznamové kartičky i archy jsem jako inspiraci využila grafický organizér *Průkaz* z knihy *Záznamy z četby pomocí grafických organizérů pro žáky 5.-9. tříd – Postava* od Radomíry Hubálkové a Kateřiny Šafránkové.

Literární postava – série dílen čtení

Inspirace z výuky v ZŠ Staňkov

Uvedené dílny čtení jsou jedněmi z mnoha možných. Koncipovala jsem je do pro mě logické linie sledující dozrávání myšlenek a utváření dovedností. Práci s postavou jsem využila jako přirozené lákadlo a odrazový můstek pro mé žáky k méně atraktivním a ne tolik sledovaným momentům knih. Zároveň jsem se zaměřila na rozvíjení sociálních dovedností jako je schopnost kultivovaně diskutovat a argumentovat a v neposlední řadě naslouchat. Začala jsem dílnou cílenou na porovnávání postavy se sebou samým. V úvodní minilekci žáci pěkně dokázali vyjmenovat důvody pro výběr knih. Při modelování práce s Vennovými diagramy žáci pozorně naslouchali. Samostatné čtení pozitivně přijali a četli tak, že se navzájem nerušili. Někteří žáci však měli problém při zápisu informací do Vennových diagramů. Umožnila jsem proto spolupráci v malých skupinách. Byla jsem si vědoma toho, že někteří žáci by si samostatně s Vennovými diagramy zatím neporadili, ale vnímala jsem tuto aktivitu jako úvodní lekci k další práci. Aha-momenty, pozorovatelné u některých žáků při závěrečném sdílení, mi toto potvrdily.

Při druhé dílně jsem se soustředila na lepší pochopení literární postavy. Projití cesty od vnějších znaků hrdiny a vyjádřených informací k informacím nepřímo vyjádřeným se mi zdálo přirozené, ale rychlé. Další uvedené dílně tedy předcházelo několik dílen s variacemi dílny první. Například - pěti slovy charakterizuj hrdinu, jak bys hrdinu popsal, v čem se hrdina od tebe liší, co by si mohl hrdina zabalit s sebou na pustý ostrov, co bys mu dal pod stromeček apod.

Druhou lekci jsem zařadila se záměrem zopakovat práci s hlavní postavou a kvalitně zapojit většinu žáků. Žáci pracovali s nadšením, i když se zprvu zalekli slova „báseň“. Řčení „Není báseň jako životabáseň!“ je trochu osvobodilo a prolomilo prvotní ledy. V úvodní minilekci jsme se při pohádce velmi nasmáli. Většina žáků dokázala doplnit neúplné věty a sdílet je ve skupině.

Ve třetí dílně jsem přidala nové prvky, a to naslouchání, diskusi a argumentaci, tedy náročné dovednosti, které tato dílna začala žákům zvědomovat.

✓ průběhu dílny byla cítit pohodová atmosféra. Ukázalo se, že minilekce s oporou ukázek z různých knih dopomohla žákům k lepším výsledkům. Důkazy se

objevily v závěrečném komunitním kruhu, tj. zpočátku jsme nevěděli, co říkat, ale když jsme o knize trochu povídali, navzájem jsme si pomohli. U některých žáků došlo k aha-momentu až při závěrečném sdílení, kdy jim ostatní ze třídy ochotně pomohli zformulovat možný zápis. A třešničkou na dortu byl zájem dětí o knihy druhého z dvojice.

1. Sociálně kulturní kontext - pocity, postoje a myšlenky hrdiny - já a hrdina

Cíl dílny čtení: Vybavuje si a porovnává motivy postavy, její postoje a vlastnosti se sebou samým.

1. Úvodní minilekce

- v kruhu na koberci

a) důvody výběru knih – Vybíráme podle hrdiny?

b) Dnes se pokusíme sledovat některou z postav vaší knihy.

Rozhovor – Víme, jací jsme my? Co bychom o sobě mohli zapsat?

Modelace – Čtení ukázek z mé knihy – zápis do Vennových diagramů. Vlastnosti a postoje, zájmy hrdiny knihy.

2. „Čtete si 15 minut tak, aby vám bylo příjemně. Během čtení se pokuste přemýšlet, jaký je váš hrdina.“

15 minut samostatného čtení

3. Zápis do Vennových diagramů – žáci samostatně graficky zpracovávají shody a rozdíly mezi sebou samým a hrdinou z knihy.

Sdílení ve čtveřicích

Žáci ve čtveřici hovoří každý o svém hrdinovi a odhalují shody a rozdíly ve vlastnostech a chování hrdiny a sebe samého.

4. Komunitní kruh

Výzva k dobrovolnému sdílení svých postřehů se třídou.

5. Hodnocení práce

Co mi pomohlo při mé práci, co pro mne bylo těžké?

Co by mi mohlo příště práci usnadnit?

Jak jsem se během práce cítil/a?

2. Propojování přímo i nepřímo vyjádřených informací podle účelu čtení - životabáseň - hrdina

Cíl dílny čtení: Najde v textu potřebné jednoduché informace, které nejsou vyjádřeny přímo (včetně pocitů postav). Vyvodí, jaký názor, postoj nebo záměr či myšlenku může mít postava.

1. Úvodní minilekce

- v kruhu na koberci

a) představení nových knih

b) Zadání úkolu: Čtení části pohádky učitelem. Na známé pohádce (např. Perníková chaloupka) tvoříme společně s dětmi jednoduchou životabáseň.

2. „Čtěte si 15 minut tak, aby vám bylo příjemně. Během čtení se pokuste přemýšlet, jaký je váš hrdina.“

15 minut samostatného čtení

3. Zpracování „životabásní“ – žáci samostatně dokončují načaté věty. Ve větách vlastně charakterizují hrdinu jejich knihy.

Sdílení ve dvojicích

Žáci ve dvojicích sdílejí své životabásně.

4. Komunitní kruh

Výzva k dobrovolnému vystavení svých prací.

5. Hodnocení práce

Jak sám vnímám práci v dílně čtení v porovnání s minulou dílnou?

Podařilo se mi do „životabásně“ promítnout podstatné informace o hrdinovi knihy? Podle čeho tak usuzuji?

ŽIVOTABÁSEŇ

Jmenuji se

Těším se na

Nejraději mám

Obdivuji

Umím

Bojím se

Nesnáším

*Chci, aby si všichni pamatovali,
že*

3. Porozumění v kontextech – Intertextovost

Cíl dílny čtení: Porozumění v kontextech – Intertextovost – Vybavuje si a porovnává motivy, postavy, události v textu s tím, o čem četl v jiných textech.

Doporučení knih způsobem sdílení informací o postavách.

1. *Úvodní minilekce*

- v kruhu na koberci

a) představení nových knih

b) Dnes se pokusíme co nejvíce prozkoumat hrdinu vaší knihy, o kterém budete v dílně čtení číst.

Rozhovor – Jaký může hrdina být?

- Jaké může mít vlastnosti?

- Podle čeho poznáme, jaký hrdina je?

Čtení ukázek z knih – žáci vyjadřují názor, jaký je hrdina.

2. *„Čtěte si 15 minut tak, aby vám bylo příjemně. Během čtení se pokuste přemýšlet, jaký je váš hrdina.“*

- 15 minut samostatného čtení

3. *Sdílení ve dvojicích*

- utvoření dvojic losováním

Žáci ve dvojicích hovoří každý o svém hrdinovi. Hledají shody a rozdíly ve vlastnostech a chování hrdinů různých knih.

4. **Komunitní kruh**

Výzva k dobrovolnému sdílení svých postřehů se třídou.

Učitel zapisuje na flip sdílené, pomocí Vennových diagramů.

5. **Hodnocení práce**

- Co se mi v dnešní práci dařilo?

- Co mi pomůže k lepším výsledkům?

Jana Pluhařová
regionální koordinátorka pro Plzeňsko

Dílna čtení - vložení vylosovaného předmětu do rozečteného příběhu

Metodika dílny čtení, která v libereckém klubu při ZŠ U Soudu slavila úspěch.

Cíl:

Rozvoj fantazie

Rozvoj slovní zásoby

Vložení vylosovaného předmětu do rozečteného příběhu

Pomůcky:

Rozečtené knihy

Různé předměty v kouzelné tašce - nožík, nůžky, krejčovský metr, kamínek, mušle, klíč, krabička zápalek, brýle, píšťalka, hodinky, svíčka, míček, oříšek - podle počtu dětí...

Postup:

Aktivity před četbou:

Úvodní hovory o domácí četbě

Motivační hra KUFŘ

Kouzelná taška plná různých předmětů

Postupně si každý vytáhne tajný předmět, poté jej co nejlépe popíše bez pomoci příbuzných slov a ukazování, z čeho je, k čemu slouží, jak vypadá... Přitom stojí zády k ostatním, aby předmět neviděli

Ostatní musí uhodnout, pojmenovat, nakonec je možné ještě doplnit společně nějaké postřehy

Předmět si ponechá

Postupně se prostřídají všichni

Aktivity při čtení:

Dílna čtení 20 minut – číst a během čtení si všímat, zda je v příběhu nějaký předmět, který je pro příběh důležitý

Sdílení – postupně se všichni prostřídají

Co jsem přečetl?

Objevil jsem nějakou důležitou věc?

Jakou úlohu v příběhu měla?

Měl by příběh smysl, kdyby tam ta věc nebyla?

Aktivity po četbě:

Samostatná práce – zapojení vylosovaného předmětu do rozečteného příběhu.
Jakou úlohu by v něm mohl sehrát, jak by asi ovlivnil děj?

Společné sdílení – všichni se podělí o nápady. Pokud si někdo neví rady, ostatní mu určitě pomohou.

Reflexe:

Toto klubové setkání bylo hodně povedené a zábavné. Hru KUFR děti znají, snažily se popisovat přesně a výstižně. Hned se dohadovaly, proč si předmět nechávají. Při vymýšlení příběhu si dvě děti úplně nevěděly rady, potřebovaly malou nápovědu. Potom už pracovali všichni, byli docela vtipní a originální.

*Olga Blažková
manažerka čtenářského klubu při ZŠ U Soudu v Liberci*

Dílna čtení: kritika chování postav - 3x jinak

Další série dílen čtení na téma postava – tentokrát z Litvínova

Chování či jednání postav je pro čtenáře jedním z nejdůležitějších aspektů, podle kterých si utváří svůj vztah k literárním hrdinům. Podle toho, jak se knižní postavy chovají, o nich zejména dětská čtenářka mluví jako o sympatických, nebo nesympatických. Chování postav můžeme kritizovat, oceňovat nebo k němu zaujímat neutrální postoj. Pro účely dílny čtení je výhodnější zaměřovat se na nějaký výrazný projev chování, protože postoj k tomuto chování mohou děti lépe zdůvodnit. Osobně si myslím, že umět něco ocenit je pro nás náročnější, než dokázat něco zkritizovat. Proto jsme chování postav začali sledovat z téhle stránky a vlastně jsme u kritického pohledu na chování postav dosud zůstali. V následujícím textu podrobněji rozeberu 3 dílny čtení na téma chování postav, které jsme s kolegyní vyzkoušely v litvínovském čtenářském klubu. Důraz bude kladen na cíl, zadání, aktivity před a po samostatném čtení. Součástí budou také stručné komentáře k jednotlivým částem dílny čtení, v nichž se dotknu např. toho, jak při nich děti reagovaly.

Chování postav poprvé - „červená karta“

Cíl: Soustředit se na chování postav a uvědomit si, které chování se nám nelíbí.

Zadání: Vyberte si 1 postavu z knihy. Vystavte jí červenou kartu za její chování.

Napište, jaké její činy odsuzujete.

Aby děti lépe pochopily, co udělováním červené karty za chování myslíme, zařadily jsme před samostatné čtení 2 otázky.

Komu ze svého okolí byste dali červenou kartu? Proč?

Všechny děti se po vyřčení otázky hned přihlásily, že mají adepta na udělení červené karty. A také ochotně sdílely důvody, proč by kartu udělily. Pověštinou byli příjemci červených karet jejich spolužáci.

Za co byste dali červenou kartu sobě?

Každý našel něco, za co by si sám červenou kartu udělil. Jedna dívka uvedla, že by si dala červenou kartu za své chování k otci, konkrétně za svoje impulzivní reakce vůči němu. Ale ne všichni byli ochotni s ostatními sdílet. Důležitější než sdílení pro nás bylo, že děti dokážou své chování reflektovat samy před sebou.

Po samostatném asi dvacetiminutovém čtení vlastních knih následovalo vyplňování červených karet a opět sdílení s ostatními. Na závěr jsme položily ještě otázku k zamyšlení.

Jaká postava si podle vás červenou kartu zaslouží nejvíc? Proč?

I když děti neměly výrazný problém udělit červenou kartu postavě ze své rozečtené knihy, např. za sprostou mluvu Honzovi Oráčkovi z knihy Silnější než někdo nebo za to, že se bojí chodit k zubaři Alfiemu z knihy Ďábelská zubařka, byl pro ně velký problém rozhodnout, kdo si červenou kartu zaslouží nejvíce. Na závěrečnou otázku odpovídaly prakticky jenom manažerky. Myslím, že hlavním důvodem tehdy bylo to, že děti ještě nebyly úplně navykly na naslouchání druhým při sdílení. Primární pro ně bylo udělit kartu své postavě a už je ani nenapadlo, že bychom s tím mohli společně dále pracovat. Při poslední dílně čtení, kterou uvádím, už byl vidět velký posun v tomto ohledu. Děti reagovaly nejen na své postavy, ale dokázaly přijít s návrhy pro postavy ostatních, a to nám umožnilo rozpoutat diskusi a více se nad tématem pobavit.

Chování postav podruhé - „rapuj jako Umpa-Lumpa“

Cíl: Kriticky přemýšlet o chování postav (a rozpoznat chování hodné kritiky); upozornit na knihu Karlík a továrna na čokoládu.

Zadání: Při čtení své knihy si všimněte všeho, co by se dalo kritizovat. Můžete si dělat průběžně poznámky.

Před samotnou dílnou čtení jsme měli tematické sdílení domácí četby. Ptaly jsme se děti, jakou zápornou postavu při čtení své knihy objevily, a dále na nepříjemné situace, kterým byly postavy z jejich knih vystaveny.

Při úvodním sdílení dokázaly všechny děti poukázat na zápornou postavu v jejich knížce, kromě jedné dívky si všichni také dokázali vybavit nějakou nepříjemnou situaci, v níž se hrdinové knihy ocitli. Díky odpovědi jednoho děvčete jsme narazili i na skutečnost, že je obtížné, když se někdo nalézá zároveň ve dvou rolích (Simonův otec je zároveň ředitelem školy, kterou Simon navštěvuje - kniha Pax, Hůl prokletí).

Abychom děti ještě více naladily na to, že se budeme při dílně čtení věnovat kritice, položily jsme jim před samostatným čtením 2 otázky:

Co je možné kritizovat?

Co vy často kritizujete?

Na obě otázky dostáváme spoustu odpovědí - např. oblečení, spolužáky, rodiče, učitele, obrazy, chování a situaci.

Po samostatném čtení se děti dozvídají, že zkusíme naši kritiku vyjádřit písňovým textem (rapem). Před vlastním tvořením se mohou inspirovat texty písní Umpa-Lumpů z knihy Karlík a továrna na čokoládu. Děti seznamujeme se jmény kritizovaných postav - August Gdoule, Fialka Garderóbová, Veruka Saltini a Miky Telekuk - a s důvodem, proč je Umpa-Lumpové kritizují. Samy si pak vybírají, jakou písničku si přečtou. Pro ilustraci uvádím kritickou píseň na Mikyho Telekuka a jeho rodiče:

„Ať si kdo chce co chce říká,
je - pokud se děti týká -
jedno platné poučení:
televize pro ně není.
(Ó, ta věčná televize!
Kéž by chtěla telezmizet!)
Skoro v každé domácnosti
krade dětem všechny ctnosti
a vrací jich sotva půlku.
Dětem lezou oči z důlků!
(Stačí snad, co v jisté rodině viděli jsme my:
Na tucet očí - tu lezlo po zemi!)
A děti dřepí a zírají a zírají a dřepí,
potom chodí jako slepí
a jako opilce je otupí
ty televizní sirupy.
Já vím! Nechají vás na pokoji
a po oknech nešplhají,
žádné bitky s polštáři,
večeře se uvaří
i nádobí umyjete.
Ale teď se zamyslete -
(neberte to jako výtku)
- co se stane tomu dítěti?
Mozek mu změkne jako sýr!
Oslepne jako netopýr!
Myšlenky zmrznou! Co bude umět?
Přestane myslet - bude jen čumět!
„Ach,“ říkáte, „dejme tomu,
ale když Ji dám z domu,
jak rozptýlíme svého drahouška?
Tohle mi pošeptejte do ouška!“

Na to vám odvětim otázkou hned a lehce:
„Co kdyby na svět nepřišel ten JEJÍ vynálezce?!“
Na to jste nemysleli? Nemáte zdání?
Co vám odpovím, dámy a páni:
„Děti by ČETLY! Četly a četly!
Četly by znovu, kdyby se spletly.“
Tolik úžasných vyprávění, při nichž se tají
dech,
o králích, královnách, velrybách, dragou-
nech,
pokladech na ostrově a vodách, které nesly
náklady podloudníků s ošázanými vesly,
piráti oblečení do rudých pantalonů
a vzpoury na lodi a tance slonů,
kolem kotlů lidojedi -
jedni pečou, druzí jedí.
(Co to voní? Hlavo hloupá!
V kotli paní Penelopa!)
A tak se vás znovu ptáme: „Nač
doma mít ten lačný přijímač,
co děti jí, děti tráví,
dokavad je neotraví?
Proč místo něj bez oší slávy
knihovničku nepostavit?!“
P.S. Co se týče kluka Miky Telekuka,
pouhé pomyslení působí nám muka,
že nezbyvá než jen vyčkat,
zdali se mu vrátí výška.
Však pokud ne... ach, pokud ne...
to bude... inu... zlé - osudné...!“

Po vytvoření kritických písní můžete v případě většího množství dětí nebo v případě, že jsou vaše děti nesmělé, vyzvat ke sdílení ve dvojici a teprve pak nechat odvážlivce, aby se o své výtvořiny podělili se všemi.

Jedna dívka se okamžitě a s vervou pustila do tvorby písňového textu (zvládla ještě navíc nakreslit miniilustraci), další 2 dívky chtěly pracovat ve dvojici (ale ukázalo se, že mají různé představy, a při závěrečné reflexi připustily, že by bylo lepší, kdyby pracovala každá zvlášť). Všem se moc líbil rapový text, který složila klubová vedoucí Kamila, a společně jsme došli k názoru, že ti, kteří poslouchají rap, se s tvorbou svého textu vypořádali lépe.

Chování postav potřetí - „dig deeper“

Cíl: Popřemýšlet o negativním chování postav a o okolnostech, které jejich chování ovlivňují, ukázat si, že chybovat je lidské a sami chyby děláme, ale u jiných chování snadno kritizujeme.

Zadání: Vyberte si postavu, jejíž chování je možné kritizovat. Nechová se podle vás hezky.

((Tuto dílnu čtení jsme navázaly na dramatizaci první kapitoly z knihy Putování za pohádkou, kterou jsme společně s klubovými dětmi předvedly mladším dětem. Odrazovým můstkem k dílně byly otázky, které jsme směřovaly na diváky v návaznosti na představení.

Která pohádka je podle vás krutá? A proč?

Děti jmenovaly různé pohádky. Zazněla např. Popelka a Sněhurka. Nebylo tedy třeba využít předem připravené modelování manažerky, že jí připadá krutá pohádka o Červené Karkulce a že se jí nelíbí, jak se myslivec pomstil vlkovi za sněžení babičky a Karkulky, což nakonec vedlo k jeho smrti. Pak mělo následovat doptání se dětí, proč si myslí, že vlk babičku a Karkulku vlastně snědl. A mohla pohádka skončit podle nich jinak, lépe?

Proč si myslíte, že se ty postavy chovaly krutě?

Už i mladší děti z 1. stupně dokázaly vymyslet důvod, proč se macecha chovala k Popelce nehezky. Zazněla dokonce i žárlivost.))

Po samostatném čtení v naší třetí dílně zaměřené na negativní chování postav následovala samostatná práce. Děti se opíraly o 2 otázky:

Proč jsem postavu vybral/a?

Jaké chování se mi u ní nelíbí?

V další části, té stěžejní, kterou bychom mohli označit heslem „dig deeper“, jsme se zamýšleli nad následujícími otázkami:

Proč si myslím, že se ta postava tak chová?

Co se za jejím negativním chováním může skrývat?

Myslím si, že je ta postava opravdu záporná, nebo hrají roli také okolnosti?

Před samostatnou prací jsme připomněly dětem chování macechy z Popelky a vyzvaly je, aby se nejprve zamyslely nad tím, zda se také někdy ony samy chovají nehezky a co je k takovému chování vede. Sama jsem uvedla příklad, že se chovám podrážděně, když jsem unavená nebo je mi horko. Má osobní otevřenost měla přivést děti k tomu, aby se i za negativním chováním lidí i knižních postav učily hledat příčiny.

*Děti přišly s vlastním vysvětlením, co by se za negativním chováním jejich postav mohlo skrývat. Rozvinuly se zcela spontánní hovory, ve kterých došlo na provázání vnímání chování postav s běžným každodenním životem nás samotných. Celá dílna byla příjemným neformálním povídáním si o životě, došlo na zajímavé reakce a velice rychle nám utekl čas. Šli jsme skutečně do hloubky a osobně tuto dílnu vnímám jako jednu ze zásadních, která v našem klubu proběhla, protože jsme si ukázali, že **při čtení knih můžeme o postavách přemýšlet víc jako o skutečných lidech a že fakt, že nám autor nesdělí všechny informace, je připodobitelný k realitě našich životů. Taky o ostatních nevíme všechno.***

Závěr:

Co nám ve výsledku kritický pohled na chování postav přinesl? Zaprvé jsme si ukázali, že je důležité umět to, co se nám nelíbí, pojmenovat. Zadruhé jsme se zaměřovali na zdůvodňování našeho negativního postoje. Určitě to znáte, něco se vám nelíbí, ale někdy je těžké říct proč. Umět odpovědět na otázku proč je pro děti, ale i pro nás dospělé důležitou dovedností. Teprve potom jsme schopni v našem skutečném životě na dané chování reagovat konstruktivně. A zkoušet práci s kritikou při dílnách čtení je pro nás všechny bezpečnější než kritizovat naostro v reálném životě. A zatřetí jsme zkoušeli pochopit někoho, jehož chování se nám na první pohled nelíbí. Jako bonus se nám díky takto zaměřeným dílnám podařilo podívat se do sebe a pochopit některé své reakce, se kterými nejsme zrovna spokojeni.

Pokud byste se na chování postav chtěli zaměřit z pozitivního úhlu, je možno místo červené karty udělovat např. diplom za dobré chování nebo medaili za zásluhy, místo rapu napsat děkovný dopis postavě nebo složit oslavnou báseň. Možností je mnoho. Pro mne samotnou to bude velkou výzvou.

*Hana Hogenová
manažerka čtenářského klubu v Litvínově*

Čtenářská dílna - Červená karta – podruhé

Ve Staňkově také využili v dílně čtení motiv červené karty, a protože zdejší klub je pověstný grafickým designem svých materiálů, metodika je doplněna jejich autorským pracovním listem k dalšímu možnému použití.

Cíl:

Žáci si budou všimnout záporné postavy, zamyslí se nad jejím chováním, jejími činy.

Pomůcky:

Knihy – žáci si mohou donést knihu z domova nebo si vybrat knížku ze školní knihovny.

Pracovní list – Červená karta

Průběh:

Úvodní evokace

Co si představíte, když řeknu červená karta? Setkali jste se s ní někdy? Kdy? Dostal ji někdo z vás, proč?

Čtenářský úkol

Dnes si budeme číst a sledovat chování jednotlivých postav. Obzvláště nás bude zajímat záporná postava a její chování. Co se nám na ní/na jejím chování nelíbí?

Dáme záporné postavě z naší knihy červenou kartu. Zároveň napíšeme, za co konkrétně kartu vystavujeme, jaké činy/chování odsuzujeme.

Čtenářská dílna

Každý si budeme 20 minut číst svoji knihu a na konci vystavíme červenou kartu nějaké postavě.

Reflexe

Všichni si sedneme do kruhu a mezi nás položíme všechny červené karty. Nechám děti, aby si je prohlédly, a pak si společně některé přečteme.

Je něco, např. vlastnost, kterou odsoudilo více žáků?

*Jitka Suchá a Věnceslava Schenková
manažerky čtenářského klubu ve Staňkově*

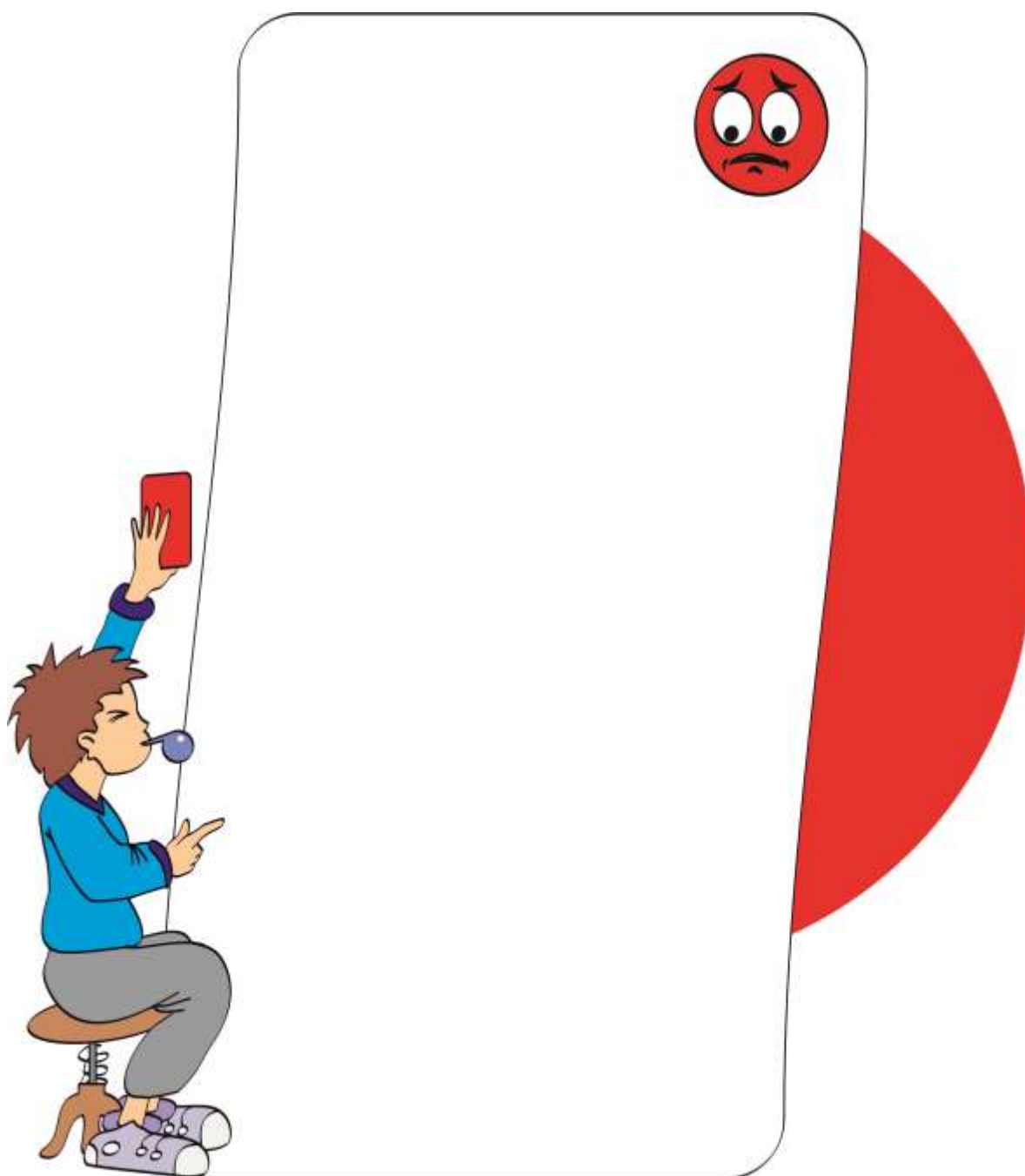
PRACOVNÍ LIST - ČERVENÁ KARTA

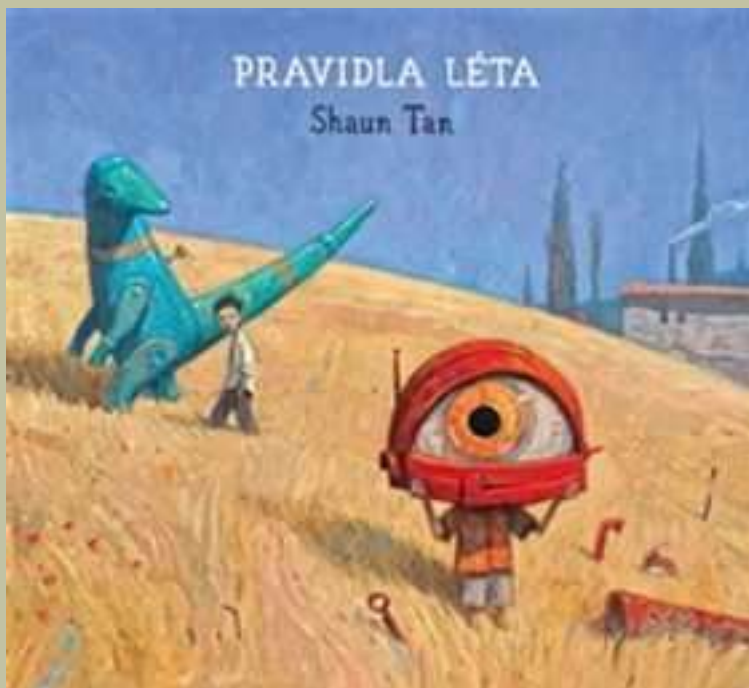
Jméno, třída, datum:

Název knihy:

Autor:

Postava, které vystavuji červenou kartu:

Čtenářská lekce

Shaun Tan

Pravidla léta

Australský spisovatel a výtvarník Shaun Tan vypráví zdánlivě prostý příběh dvojice chlapců, zachycující „pravidla“, kterými se řídí každý vztah mezi blízkými přáteli nebo sourozenci. Na první pohled se jedná o pravidla, jež se mohou jevit jako podivná nebo dokonce nahodilá, a která je obtížné plně pochopit pro kohokoliv zvenčí. Pravidla jsou znázorněna obrázky, které doprovází věta vystihující právě jedno pravidlo. Autor nás v obrázcích zavede do snové krajiny, která je pro někoho znepokojivá, pro někoho něčím důvěrně známá. S tím, jak příběh pokračuje, mění se i nálada obrázků. Zprvu poetické obrazy jsou čím dál temnější, znepokojivější, až nakonec směřují k očistnému závěru, který ale není úplně jednoznačný. Jde o potvrzení hlubokého přátelství? Nebo sourozenecký vztah? Nebo je příběh o osamělosti a potřebě sdílení? Přes smířlivý závěr vyvolává příběh mnoho pochyb, dohadů, otázek.

Cíl lekce:

Vysuzování z obrázků (poznámka - je třeba mít obrázky naskenované či okopírované v takové velikosti, aby děti dokázaly vyčíst i drobné detaily, jež jsou v příběhu důležité a pomohou při přiřazování vět k obrázkům).

Tvorba vlastního textu, který příběh ukončí.

Hlubší pochopení příběhu, hledání hlavní myšlenky příběhu.

Úvod:

Předvídání z obálky a názvu knihy – můžeme doplnit otázkami:

Co vidíme na obálce?

Jaké postavy budou v knize vystupovat?

Kde se asi bude příběh odehrávat?

Vedeme diskusi a předpovědi zapisujeme na tabuli

Četba:

Dětem rozdáme obrázky z knihy a rozstříhané věty. Úkolem každé dvojice bude přiřadit věty z knihy k příslušnému obrázku. Děti upozorníme, že je třeba opravdu detailně číst obrázek, aby dokázaly posoudit, jaký text k němu přiřadit.

Jeden z obrázků, ten největší, nemá žádnou větu – děti i na tuto skutečnost upozorníme.

K poslednímu obrázku děti samy vytvoří větu, která celý příběh zakončí.

Úkoly po četbě:

Vedeme společně diskusi nad obrázky a celým příběhem. Klademe doplňující otázky, které ale děti mohou zodpovědět i písemně:

Líbily se vám obrázky? Rozuměli jste jim? Vyvolaly ve vás nějaké pochybnosti?

Kde se příběh odehrává?

Kdo jsou hrdinové příběhu?

Je v příběhu někdo, kdo se objevil na každém obrázku? Proč jej autor do příběhu zahrnul?

Chyběl vám v příběhu někdo, něco?

O čem podle vás příběh vlastně byl?

Jak by mohl příběh pokračovat?

Přečteme dětem závěrečnou větu: **Nikdy neporušuj pravidla. Zvláště, když jim nerozumíš.**

Jak tomu rozumíte? Co nám tím autor sděluje?

Je vám po přečtení závěrečné věty jasnější hlavní myšlenka příběhu?

Co by vás k příběhu ještě zajímalo? Co byste potřebovali vysvětlit?

Vedeme krátkou diskusi, můžeme nechat děti i odpovídat na vzniklé otázky či pochybnosti.

Závěr:

Vrátíme se k původním předpovědím a porovnáme je se skutečností.

Reflexe:

Lekci jsme realizovali s dětmi ve čtenářském klubu sedmých tříd. Ke knize nás přivedl jeden člen klubu - Eda, který si knihu zapůjčil domů a záhy o ní velmi zaujatě a zajímavě vyprávěl. Rozhodli jsme se, že knihu přiblížíme i ostatním dětem, a zpracovali jsme lekci.

Děti pracovaly ve dvojicích, jen Eda pracoval sám, neboť knihu znal. Děti pracovaly velmi zaujatě, obrázky si prohlížely do detailů. Živě nad nimi diskutovaly. Při vymýšlení závěrečné věty se ukázalo, jak rozdílně vnímáme knihu my dospělí a o co jednodušeji se na ni dívají děti. Se zakončením příběhu neměly takový problém, jak jsme se obávaly. Někteří příběh zakončili velmi prostě – šlo o pouhý sen, na jaře se vytvořila nová pravidla, každá hra jednou skončí.

Při závěrečné práci, kdy jsme dětem pokládaly otázky, se ukázalo, že si na obrázcích dokázaly všimnout i drobných detailů, výklad byl ale rozdílný. Pro některé byl např. pták jen postava, která chlapce doprovází na všech dobrodružstvích, pro některé to už byl symbol (např. rodiče, nějaký dohled, kontrola nebo naopak jediný, kdo ještě zůstal na Zemi). Děti mezi sebou diskutovaly, přicházely s dalšími podněty a nápady.

Uchopit hlavní myšlenku příběhu byl úkol velmi nesnadný. Pohledy dětí se lišily, každý měl trochu jiné vysvětlení, pro některé to byl prostě příběh katastrofický, kdy na Zemi zůstali jen dva chlapci a musí spolu žít tak, aby přežili všechny nástrahy. Někteří hledali další myšlenky a musím říct, že někteří i pochybovali a nebyli si jistí, zda knihu pochopili, i ve mně kniha stále vyvolává pochyby, otázky.

*Radka Vojáčková
manažerka čtenářského klubu při ZŠ U Soudu
regionální koordinátorka pro Liberecko*

K. Šafránková, M. Šlapal a kol: Dílna čtení: Principy a zkušenosti z programu RWCT

Regionální koordinátorka Radka Vojáčková představuje publikaci, která je k dispozici manažerům v klubech, a také svoji zkušenost s ní:

Publikaci Dílna čtení jsem napoprvé jen zběžně prolistovala a její čtení odložila na dobu, kdy na to budu mít víc času. Po knize jsme ale sáhla o mnoho dříve. Hledala jsem inspiraci pro dílnu čtení, jež by nějakým vhodným způsobem navázala na čtenářskou lekci, kterou jsem vedla se středoškolskými studenty ke knize Robinson Crusoe. A právě v této sbírce zkušeností a nápadů jsem našla ten správný, který skvěle zapadal,

navázal na mou lekci a byl přenositelný na střední školu. Byl to takový ten AHA moment, kdy do sebe vše zapadlo a dílna se studenty se velmi vydařila.

Díky tomu jsem se do příručky ponořila a nakonec takřka jedním dechem přečetla celou, byť mnohé věci už mi byly známé.

Úvodní část publikace je věnována principům a pravidlům dílny čtení. Pro začátečníka detailně a zevrubně popsané, pro pokročilého dobré připomenutí a shrnutí. Následuje několik příkladů z praxe.

Publikace dále přináší především zkušenosti učitelů s dílnami čtení. A to jak těch, kteří s dílnami čtení pracují teprve krátce, tak těch, kteří mají s dílnami již dlouholeté a bohaté zkušenosti.

I pro zkušeného „dílnáře“ je zajímavé dozvědět se, jak se s dílnami potýkají v různých školách, jak děti reagovaly, jak se dařilo dílny postupně zavádět do výuky, s jakými problémy se učitelé přitom setkali, jak se měnil postupem času přístup dětí ke čtení a ke knihám či jak propojit dílnu čtení s klasickým učivem literatury.

Každá kapitola, ve které učitelé reflektují své dílny čtení, obsahuje i dobré příklady z praxe, a to v různých ročnících. Inspiraci tu najde jak prvostupňový, tak druhostupňový učitel. Dílny jsou popsané včetně minilekcí, nechybí ani ukázky dětských prací či tolik žádané pracovní listy. Některé dílny se zaměřují na rozvoj čtenářských strategií, některé cílí i na propojení s klasickým učivem literatury.

Prostor je věnován i čtenářsky podnětnému prostředí, čtenářským preferencím, různorodosti, na kterou je třeba brát ohled při výběru knih do školních a třídních knihoven. Samostatnou kapitolu tvoří young adult literatura, jež je pro nás dospělé trochu vzdálená a každý, kdo pracuje s náctiletými, uvítá jakýkoliv náhled do této literární oblasti.

Každou kapitolu doplňuje stručný medailonek jejího autora. Anonymní učitel se tak zhmotní, ukáže svou tvář a současně stručně nastíní svou cestu v oboru dětského čtenářství i své vlastní oblíbené autory a knihy.

Publikaci uzavírají přílohy s pracovními listy.

Tím posledním je tabulka k dílně čtení s tajuplným názvem Katapult. Tato metoda, při níž děti do detailů prozkoumávají obálku knihy a snaží se z ní vyčíst co nejvíc informací o knize, mě natolik zaujala, že jsem ji zařadila i do své knihovnické praxe, kdy pracuji vždy s jinou třídou.

Publikace Dílna čtení není na jedno přečtení. Měla by být vždy po ruce pro inspiraci, radu či pouhou podporu.

Zkušenosti manažerů čtenářských klubů překračují klubové hranice a mohou být inspirací pro školy a knihovny. Následující články jsou toho důkazem a můžeme je souhrnně pojmenovat jako

INSPIRACE PRO DRUHOU STRANU

Dílna čtení v Prosetíně

Jak dílny čtení mění způsob učení

Jsem šťastná, když jsem obklopená knížkami. Četla jsem a čtu ráda, kdekoliv a kdykoliv, proto volba mé profese (učitelka českého jazyka) byla před lety velice jednoduchá, naprosto jednoznačná.

S nadšením mladé, nezkušené pedagožky jsem se pustila do práce. Ač mám to „učitelování“ v krvi, práce s dětmi a pubescenty mě baví, přišlo přece jen první zklamání. Hodiny literatury jsem protrpěla, neboť vize mých starších, zkušenějších kolegyň zůstávala stejná, neměnná. Povinná společná kniha, pro každý ročník předem daná. Aby děti nestrádaly, nehádaly se, do knihovny se od každého titulu zakoupilo pro jistotu 25 kusů. V paranoidní obavě, že by si naše učitelka hudební výchovy mohla zapůjčit na jednu hodinu v roce sérii obrázkových dějin, se objednaly další. Doteď se při příchodu do naší školní knihovny vyhýbám pohledu na polici s visačkou dějiny, neboť ta jednotvárnost mě ubíjí. Obdobný pocit jsem zakoušela, když jsem

otevřela čítanky. Ačkoliv nepopírám historickou, jazykovou a kulturní hodnotu našich literárních velikánů, učit děti číst, porozumět textu na ukázce z Babičky, případně z Márinky v šesté třídě jsem neoblomně odmítala a odmítám. Jako nejmladší ze sboru, kontrolovaná očima a ušima svých protřelejších kolegyň, jsem zpočátku nechtěla jít proti stanovenému proudu. I když jsem se snažila hodiny oživit zajímavým úkolem, nevšední aktivitou, děti musely vycítit, že takové hodiny pouze přežívám.

Obrovskou změnu pro mě představovalo několikadenní školení o čtenářství, kde jsem se poprvé seznámila s metodou dílny čtení. Pamatuji si první sezení, protože jsem se cítila jako malé dítě, které dostalo vytoužený dárek, oblíbenou hračku. Četla jsem si já, četli si ostatní účastníci semináře, četly si i lektorky, každý z nás se chtěl pochlubit, sdílet, předávat, být součástí

čtenářského společenství. Začala jsem pátrat po dalších zdrojích informací k této metodě, přečetla jsem si články, příručky, studovala a studovala, abych pochopila základní pravidla, objevila nové poznatky a možnosti.

Metodu dílny čtení jsem poprvé zavedla v sedmé třídě, věděla jsem totiž, že v ní najdu oporu ve třech dívkách, čtenářkách. Vyzbrojena kufrem svých vlastních knižních zásob jsem vstoupila do třídy a zažehnala první problém – nemám knihu. S tímto problémem zapomínání jsem se potýkala několikrát. Vždy jsem si buď dopředu nanosila své zásoby, nebo ve školní knihovně připravila odpovídající nabídku různých knih. Žákům trvalo delší dobu, než si zvykli nosit sami knihy nebo neopomněli dát do školní aktovky svoji rozčtenou knihu. Zvyk je železná košile, čítanka se nalezla v aktovkách pokaždé.

Při výběru knih jsem se vžila do dětí ve třídě, abych splnila očekávání všech žáků. Volila jsem i knížky jednodušší, pro mladší čtenáře, nechtěla jsem nikoho odradit. Nosila jsem trojnásobné množství knih na počet žáků, aby si každý mohl knihu vybrat, dovolila jsem i knihu si vyměnit.

Poté jsme se několik setkání učili základní pravidla dílny čtení, společně jsme si je sepsali jako hesla, nalepili na dveře třídy. Připomínali si je vždy na začátku každé dílny čtení nebo v případě, když se nějaké pravidlo porušilo. Dodržování pravidel se ustálilo až po několikátém sezení. Nejčastěji děti nevydržely být zticha, nerušit ostatní, chtěly se podělit o čtenářskou zkušenost se svými kamarády. Musela jsem být trpělivá, opakovaně jim vysvětlit, že budou mít prostor si o čtenářských zážitcích povídat, sdílet je.

Při každém setkání jsem striktně dodržovala ustálenou skladbu hodiny - společné zahájení v komunitním kruhu, motivační hry, modelování úkolu, samostatné čtení, plnění zadaných úkolů, vzájemné sdílení, společné zakončení. Žáci měli dostatek času na četbu, tedy samostatné čtení knihy dle vlastního výběru se stalo běžnou, normální částí hodiny. Věděli, že při plnění úkolů budou o četbě mluvit, všechny nápady a každá připomínka budou vítány, budou správné. Čtenáři budou chváleni, zažijí aspoň malý školní úspěch. Během celého roku jsme vyzkoušeli úkoly zaměřené na děj knihy, na prostředí, postavy, ale i na jazykové prostředky, literární žánry.

V úvodu hodin se mi osvědčily motivační hry, které vycházely ze zaměření dané hodiny, ale i z textu vybrané knihy, na které jsem chtěla modelovat úkol. Žáci oblékali podle své fantazie kostru člověka, dle ustrojení popisovali její vlastnosti, zařadili ji k určitému literárnímu žánru. Vžili se do role handicapovaného dítěte, připravovali se na výuku se zavazanýma očima.

V kuchyňce si uvařili a ochutnali jednoduchá jídla z různých zemí. Pomocí společenských her (např. série „historiky“ - bílé, červené, černé kostky s obrázky) vytvářeli své příběhy. Hráli hry jako bingo, loto, domino, pexeso.

Při minilekcích jsem pečlivě volila knihu. Výběr knihy byl přimnoha sezeních zásadní, protože jsem nejen děti naučila, jak aktuální aktivitu splnit, ale motivovala je

k přečtení dané knížky. Obklopila jsem se dětskou literaturou, pročítala anotace knih, recenze a komentáře, pozorovala dětské čtenáře a poslouchala doporučení knihovnic. K jednotlivým seznamům jsem si vytvořila systém symbolů, a to pro rozdělení žánrové a pro zaměření do hodin (obdobný systém využívají i některé knihovny).

Úkol, který jsem si na danou hodinu stanovila, jsme nejprve plnili na vybrané ukázce společně. Úkoly (stejně jako text) měly děti předtištěny, napsány na tabuli, na klicpartech, omyvatelných deskách, využila jsem všechnu dostupnou techniku. Nejprve jsme začínali jednoduchými úkoly (najdi pasáže popisující hlavního hrdinu, rozpoznaj věk hrdiny, rozliš kladného a záporného hrdinu), postupně jsme přecházeli k obtížnějším úkolům (rozklíčovali jsme problém hrdiny, hledali řešení, přemýšleli o jeho vztazích, vžívali jsme se přímo do hrdiny). Při plnění úkolů vlastními knihy děti své nápady a řešení zapisovaly na připravený pracovní list, do čtenářských deníků, do podvojného a trojitého deníku, do záznamů o četbě. Nikdy jsem nehodnotila pravopis, hovořili jsme o obsahu jejich záznamů, všechny texty jsem si přečetla a vždy chválila.

Moji sedmáci si novou metodu hodin literatury oblíbili, jiné hodiny byly pro ně nepřipustné. Změna systému práce se projevila v soutěži tříd, kdy s přehledem vyhráli v počtu nejvíce dočtených knih na třídu. Používají všechny strategie

čtení, umí se orientovat v textu, plní úkoly, volnočasovou četbu si vyhledávají, doporučí četbu kamarádovi.

Když jsem získala možnost otevřít ve škole čtenářský klub, právě zmiňovaná třída mi pomohla. Děti docházely do klubu, pomáhaly slabším spolužákům, ukázaly ostatním některé metody práce s texty (volné psaní, živé obrazy). Získala jsem tak podporu ze strany dětí.

Dílna čtení se zalíbila i jedné mé kolegyni, nyní vzájemně spolupracujeme, obohacujeme se o další nápady, připravujeme jednotlivá setkání, zakládáme všechny materiály, pomáháme si. Metodou dílny

čtení učíme na celém druhém stupni.

A co se opravdu povedlo a potěšilo nás? Těšíme se na každý čtenářský klub, přihlásilo se nám 18 dětí. Některé na klub trpělivě čekají dvě hodiny po vyučování a samy si čtou. Ke knihám mají volný přístup, nemusí do školní knihovny. Vždy nám nachystají VIP křesla i se stolkem pro knížku a kávu. Učitel fyziky a zeměpisu přišel na návštěvu klubu, aby zjistil, jaké metody používáme, že děti pracují, nenudí se, čtení je baví. A nejvíce mě odměnil chlapec, který mi k Vánocům daroval knihu, svoji nejoblíbenější.

*Lucie Frišová
Manažerka čtenářského klubu v Prosetíně*

Dílna čtení ve školní praxi

...a cesta k dalším příležitostem k četbě v těšínské škole

Poprvé jsem se s dílnou čtení setkala při realizaci projektu v rámci Výzvy 56. Netušila jsem, do čeho se pouštím, o pravidlech této metody jsem se dozvěděla až na semináři pana Miloše Šlapala. Už tam mě ta myšlenka zaujala a myslím si, že se projekt líbil i dětem, které byly do něj zapojeny. Na tyto zkušenosti jsem pak navázala ve školním čtenářském klubu, kde dílnu čtení zařazujeme pravidelně. Vždy se snažíme úvodní aktivitu propojit právě s dílnou čtení, které většinou předchází minilekce. Ta bývá zaměřena například na:

- poznávání prostředí v příběhu
- hlavní, vedlejší, kladné či záporné postavy
- charakteristiku postav
- rozpoznávání či změnu zápletky
- propojování s vlastními zážitky čtenářů
- předvídání dalšího pokračování příběhu
- vytváření asociací s přečtenou ukázkou
- psaní dopisu některé z postav
- vyhledávání a pochopení obrazných vyjádření v textu.

Při tvorbě minilekcí před samotnou dílnou čtení se velice často vracím k námětům právě pana lektora Miloše Šlapala.

Spolu s knihovnicí Katkou jsme často zvažovaly, zda zadání před čtením děti neodvádí od zážitku ze samotného čtení. Protože i my dvě se spolu s dětmi zapojujeme do čtenářských aktivit, shodly jsme se, že nás někdy zadání úkolu

ruší. Na druhou stranu si naši čtenáři většinou se zadáním velice dobře poradí a samy vidíme, že tyto aktivity rozvíjejí jejich čtenářské dovednosti.

Protože jsme hledaly nějakou rovnováhu mezi „volným“ čtením a čtením se zadáním, napadlo mě poskytnout dětem oboje.

Každou středu ráno před vyučováním mají možnost přijít do školní knihovny na tzv. Snídani s knihou. Ranní půlhodinu mohou děti využít ke čtení svých knih, aniž by se zaměřovaly na plnění zadaného úkolu. Byla jsem zvědavá, jestli vůbec ráno někdo přijde, a mile mě překvapilo, že na středeční ráno s knihou přicházelo stále víc dětí a že se o tuto aktivitu začaly zajímat i děti z prvního stupně. Někteří klubáci dokonce ráno přečetli více, než v samotném klubu. Bonusem pro nás všechny byly výborné buchtý, které děti občas přinesly :-).

Pravidelnou dílnu čtení jsem zavedla i v hodinách literární výchovy u žáků 6. třídy. Některé děti nejdříve k hodině, kdy si mají číst, přistupovaly s nedůvěrou i nechutí. Při závěrečném zhodnocení proběhlého školního roku jsem se ale s uspokojením od těchto dětí dozvěděla, že nikdy nepřečetly tolik, co v tomto roce, že dříve hodiny literární výchovy nesnášely a teď jsou pro ně ty nejoblíbenější a jsou rády, že jsme v 6. ročníku skoro vůbec nepoužívali čítanky :-).

Na závěr přidávám postřeh šestáka, který se po první hodině svěřoval svému kamarádovi:
„Já jsem myslel, že nikdy nebudu číst – a já jsem fakt četl!“

*Dana Bednářová
manažerka čtenářského klubu v Českém Těšíně*

Boj s větrnými mlýny

Dílny čtení mohou tvořit běžnou součást knihovnického programu, nic ale není zadarmo.

S dílnami čtení jsem začínala samozřejmě ve čtenářských klubech. Zájem a nadšení dětí mě velmi inspirovalo, a tak jsem si říkala, že bych dílny chtěla uskutečňovat i ve své práci. Pracuji totiž jako knihovnice v dětském oddělení Městské knihovny v Českém Těšíně.

Začala jsem nejdříve dílnu čtení nabízet družinám. Paní družinářky k nám do knihovny chodí často na různé aktivity, zkušenosti ovšem mají spíše s kreativními dílničkami. Nebyly však proti.

Ovšem taková dílna pro 20 – 30 dětí ve věku 6 – 10 let byla pro mě výzvou. Klubové děti jsou poněkud starší a většina z nich už zvládne i náročnější text. U takto malých dětí jsem se musela poprat s tím, že u knihy nevydrží tak dlouho a bude třeba zařadit aktivity, které zabaví jak malé, tak ty starší. Aktivity nebyly problém, v tomto věku ještě děti různé činnosti spojené s knihami baví. Výzvou ovšem byla přímo dílna čtení. Avšak v tomto případě se osvědčil právě čas a také velký výběr nabízených knížek. Děti si nejdříve vydržely samostatně číst jen pár minut (u prvňáčků jsem vždy zdůrazňovala, že si knihy mohou jen tak prohlížet a příběh si zkusit v hlavě vyprávět podle obrázků). Tak to bylo na začátku školního roku. Děti si ale na samostatné čtení zvykly a čas vymezený právě pro jejich knihu se navyšoval. Velmi se jim líbilo, že jsem je nechala v knihovně zalézt si pod stůl, pod pult, sednout si na parapet. I hovory po čtení nabývaly na

kvalitě. A paní družinářky byly velmi mile překvapeny, jak se dokázali do knihy ponořit i ti největší odpůrci a hyperaktivní děti. Na konci školního roku si dokonce i ti, kteří dílnu čtení tak trochu na začátku roku sabotovali, rádi odnášeli nedočtenou knihu domů.

Tato práce mě povzbudila a chtěla jsem vyzkoušet dílnu čtení i na jiné pobožce našeho města. Nemá totiž valnou pověst, právě kvůli složení obyvatelstva. Kolegyně si často stěžují na těžkou spolupráci knihovny a dětí. Děti pocházejí ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí a o knihy, programy spojené s knihami apod. nemají valný zájem.

Nabídla jsem tuto aktivitu jedné známé paní učitelce. Ta sice souhlasila, ale již předem mě upozornila na velmi problémové děti. Jednalo se o žáky 6. a 7. tříd. Já si poprvé připravila program a musím říct, že hodina a půl byl takový malý očistec. Setkala jsem se s velkým nezájmem o čtení, o to, vzít si knihu vůbec do ruky či jakkoli spolupracovat. Úvodní aktivity sice děti bavily, ale jen do té doby, než jsem po nich chtěla, aby samostatně přečetly nějaký úryvek. Snažila jsem se modelovat, být vstřícná a také jim ukázat, že číst mohou cokoli, jen kdyby u toho vydrželi alespoň chvíli. Paní učitelka byla překvapená, že dětem vyhledávám horory, doporučuji komiksy a nechám je číst časopisy. I tak bylo devadesát minut velmi náročných a stálo mě opravdu nemalou energii zachovat si pozitivní

přístup. Nicméně otevřené otázky po čtení, na které už děti reagovaly smířlivěji a ochotněji, ukázaly, že je přeci jen doba, kdy si mohly samostatně číst a prohlížet knihy, zaujala.

Na další lekci jsem se ovšem připravila ještě pečlivěji. Zнала jsem genderové a menšinové složení ve třídě a vybavila se knihami z nakladatelství Aštašmé.

Použila jsem lekci Kateřiny Šafránkové ke knize „Dárce“. Teenagery nejvíce bavila úvodní aktivita, kdy se měli rozhodnout mezi dvěma názory, a dlouho o tomto diskutovali. Bylo vidět, jak mají přemýšlení nastaveno ze svých rodin a jak se jejich názory liší. Když nastal čas, kdy si měli jít vybrat knihy k vlastnímu čtení, bylo vidět na některých tvářích znechucení. Zase číst? Cituji: „Vždyť ve škole čteme pořád a je to otrava“. Také mě překvapila reakce jedné z dívek: „Já už jsem jednu knihu v životě přečetla a to stačí.“ Nenechala jsem se připomínkami odradit a snažila jsem se odhadnout, doptat, co by děti asi mohlo bavit. Jaké bylo jejich překvapení, že mám pro ně připravené knihy z jejich prostředí, něco, co se jich přímo týká, nebo že jim nabízím dospěláckou knížku přesně toho žánru, o který by měly zájem. A dílna čtení se povedla. Děti se začly téměř všechny. Utvořila se však také skupinka, kterou očividně vedl chlapec romského původu. Ten ostatním předčítal z knihy „Silnější než někdo“. Skupinka si vybrala velmi odlehlé místo, v zadní místnosti, aby chlapec mohl ostatním nahlas předčítat. Uplynul vymezený čas a paní učitelka pro tuto skupinku došla. Zmíněný chlapec běžel k ostatním spolužákům s knihou v ruce a nahlas křičel: „Já jsem tu knížku přečetl celou a ono mě to bavilo!!!“ Neskrývaný údiv a neskrývané nadšení. O knize hned vyprávěl všem ostatním spolu-

žákům. Chtěl si půjčit i další knihy z této řady domů.

Ještě se zmíním o oné dívčině, která už jednu knihu v životě přečetla. Podařilo se mi vyhledat knihu, která ji zaujala. Celých 20 minut četla a na konci přišla a říkala, že tedy asi ještě jednu knihu přečte. Knihu si půjčila domů.

Byla jsem tímto posunem od znechucení po nadšení také příjemně naladěná. A měla pocit, že taková práce má smysl.

Ovšem paní učitelky to viděly jinak. Všímalý si toho, jak děti vyrušují, vykřikují (a to i při diskuzích, u kterých se to přece předpokládá), mají blbé poznámky (i když já po nich vždy chtěla argumentaci a pokud dávala smysl, byla spíše přínosem než nesmyslnou poznámkou). Viděly spoustu vynaloženého úsilí jen s malým výsledkem.

Pro mě je ovšem každé dítě přivedené ke knize úspěchem, a tak boj s větrnými mlýny pokračuje a věřím, že má smysl. Každá kniha, která si najde svého čtenáře, a každý člověk, který si najde svou knihu, to je přece to, oč tu běží.

*Kateřina Šildrová
Manažerka čtenářského klubu v Českém Těšíně*

ČTENÁŘSKÉ ZRCADLO...

...Niny Rutové

*Je složeno z mnoha střípků. Které vybrat? Tak třeba tento: Vidím v něm neposednou černo-
novlasou holku, která je schopná klidu jen nad knížkou. Zjistila totiž, že čtení je taky po-
hyb a let. // Další střep. Čtení úryvků z čítanky po větách zajišťuje ve třídě klid. Každý si
dá pozor, aby spustil přesně ve chvíli, když přijde na řadu jeho věta. Vypočetla si předem,
která na ni vyjde. O smyslu textu nepřemýšlí. Jde o to nedostat puntík. // Pubertální stří-
pek patří hltačce knih, která čte v posteli, venku, na domovních schodech, vsedě, vleže i při
chůzi. Čte kvůli prožitku. Dočte a neví, o čem četla. Každý měsíc 7 knih. //*

*Jsou sedmdesátá a pak osmdesátá léta minulého století. Ptá se češtinářky, proč neučí o sou-
časných spisovatelích. (Chce být hrdinkou. Něco jako Antigona.) Z. J. půjčuje studentům
„ty zakázané“ z vlastní knihovny. Má doma dva malé syny, riskuje vyhazov – Antigony
ještě žijí! A to i v soudobé literatuře, zjišťuje z těch zakázaných knih! // Jaké překvapení, že
Jiří Mahen, Božena Němcová a Karel Čapek jsou také dobrými spisovateli! Je jí devatenáct
a veze si na letní brigádu batoh povinné četby. (Zaplaťpánbu maturuje až v září, a tak se
rozhodla, že si ty knížky přečte, aby věděla, o čem mluví.) // Na vysoké škole? Jsou autoři a
období, které jen tak nemine: od antických tragédií přes lidové barokní hry a Shakespeara,
Goetha, Majakovského, seznam by byl dlouhý. Jsou ale také autoři, o nichž se má jen nau-
čit základní životopisné údaje a obsahy knih jednou kritickou větou. Marxistická teoretička
kultury vše, co je třeba říci u zkoušky, nadiktuje (sic!) ze svých malých kartiček do sešitů.*

Kde jen ten sešit může být? // Léta devadesátá, je po převratu: Ještěže se ta šíleně znějící jména s hanobícími větami nakonec přece jen nadrtila! Když se po převratu i jejich díla objeví na pultech českých knihkupců, jména si připomene, tuší, že to bude dobré čtivo a taky to dobré je: Huizinga a Homo ludens, Finkova Oáza štěstí, Smutné tropy Léviho Strausse, Sartrovy Mouchy, Dürrenmat, ale taky Solženicyn, Havel, Kundera..., vracejí se i do knihoven, ale většinou tam pro ně nemusí. Bere si totiž za muže člověka, který má vedle piána tisíce svazků knih. Jejich hřbety pár let vnímá jako tapetu s povědomými jmény. // Jako maminka přijde brzy na to, že s dětmi lze prohlížet i obrazové publikace: fauvisté střídají impresionisty, ti zase Ferdu mravence a Jiřího Trnku, pár Váchalů nebo Toyen, Zrzavý, Tichý, jak to zrovna přijde z police do ruky. (Tříletý syn Adam radostně vykřikne na celou výstavní síň: „To je Chagall!“ a matka se dme pýchou!) // V dalším střípku vidím už babičku! Rozjívěnému vnukovi dává na vybranou: Rychlou veverka, Slona Babara nebo Šedíka a Bubi? Babička čte knížky pro děti. Ráda a často. Nejen kvůli vnoučatům, taky kvůli práci. // A je tu Univerzita třetího věku. Martin C. Putna chce (ona nechápe proč), aby se účastnila rozhlasového pořadu, v němž on - profesor - provází posluchače kulturní stanice Českého rozhlasu spletími duchovními dějinami Evropy napříč národy i náboženskými konfesemi. Naštěstí se aspoň trochu naučila číst a taky trochu rozumět. A tak čte nahlas úryvky z knih, básně, monology. Už ne jen jednu větu, na kterou kdysi tak toužebně čekala ve škole. Ó, ta se má! //

... Marie Pokorné

Nikdy by mne nenapadlo samu sebe označit za horlivého čtenáře. Časy (a lidé) se ale mění a třeba k tomuto označení už nemám tak daleko jako kdysi. Když jsem byla asi před rokem a půl oslovena k vedení školních čtenářských klubů pro II. stupeň, říkala jsem si, že asi nebudu nejvhodnější kandidát. Před knihou jsem dávala přednost filmu podle knižní předlohy, a když už jsem si měla vybrat knihu, volila jsem spíše tu tenčí. Na druhou stranu mne na nabídce vést žáky ke čtení stále cosi tajně lákalo a brala jsem to jako velkou výzvu, která mne může jen obohatit. Pokud sama nejsem zapálený čtenář, mohu třeba alespoň lépe pochopit pohled „nečtenářů“ a motivovat je, aby si knihu odnesli domů. A kdo ví, třeba si jednou odnesu domů knihu i já.

Hned po první lekci jsem si uvědomila, že moje rozhodnutí bylo správné. V klubech vládla na školu až neobvykle přátelská atmosféra, všichni se chtěli zapojit do naplánovaných aktivit a nikdo se nebránil ani knihám. Stejně jako já. Abych mohla vymýšlet lekce, věděla jsem, že se musím pustit do čtení. Kupodivu mi to však nedělalo velký problém. Začala jsem zase těmi tenčími, ale pak už kritérium tloušťky zcela opadlo a do popředí přešla schopnost knihy zaujmout mne přebalem nebo třeba jen vtipným či zajímavým názvem..., takže nakonec jsem podlehla i Eragonovi s téměř 500 stranami. (Nemluvě o tom, že po zhlédnutí traileru už ani trošku netoužím vidět jeho zfilmovanou verzi.)

A to není vše! Dokonce jsem se přistihla, že pokud mne kniha zaujme, nečtu pouze na standardních místech jako je v posteli u lampičky těsně před usnutím nebo v čekárnách a dopravních prostředcích, ale i cestou na autobus, při veškerých domácích pracích, na toaletě, naložená ve vaně nebo při venčení psa (tedy samozřejmě pokud to počasí dovolí). Po otevření některých knih mně zvědavost nedovolí přestat, takže se ve mně, dá se říct, probudí speciální druh závislosti.

Teď mám ale na stole odloženou Hanu od Aleny Mornštajnové, které chci věnovat víc, více o ní přemýšlet. Dala jsem si tedy předsevzetí, že si číst dovolím, pouze pokud se budu moci na četbu plně soustředit. Proto se omlouvám, ale Hana čeká...

...Miroslavy Henčové

Nestíhám. Balím kufr, strkám dovnitř šaty trčící přes okraj. Co ještě chybí? Rekapituluji. Opalovací krémy, plavky, šaty, brýle. Knížka! Kterou si vezmu? Nemůžu se rozhodnout. Škála možných titulů je velká a já jsem zoufalá. Abych neměla těžký kufr a netáhla toho zbytečně moc. No nic, беру časopisy, nedočtenou knihu Geniální přítelkyně a pro synovce Prázdninový deník. Budu s ním vyplňovat zážitky z Marsa Allam. Do linkovaného sešitu ukládám vytištěný email od Terezy s tím, co bych mohla během prázdnin vytvořit. Zaujala mě zmínka o napsání mého čtenářského zrcadla. Nad tím se během dovolené při povalování na pláži určitě zamyslím.

Dva dny vše hodím za hlavu. Nečtu, o ničem nepřemýšlím, ba ani na vyplňování prázdninového deníku se nepodílím. Ležím na lehátku, pospávám, opaluju se, plavu, potápím se, jím, piju, kochám se okolím, nasávám pohodu a klídek. Třetí den už mi vrtá hlavou, co bych asi tak mohla zachytit, a chvílku do večere vyplním psaním.

Zrcadlo vzpomínek. V něm se odrážejí celkem jasně moje předčtenářské začátky, kdy mi co by malému velmi ukázněnému robátku četla každý večer před spaním moje milovaná maminka. Nenásilnou formou mi předala lásku ke knihám – beletrii, ale také poezii. Často mi recitovala, nejprve dětské říkanky, posléze z paměti básně klasiků, které si pamatovala ještě ze školy. U mě to vzbuzovalo pocit vznešenosti a vrcholného uměleckého mistrovství a vykouzlilo úsměv na rtech při excelentním výkonu hodném někdejší „Nedělní chvílky poezie“. Pohádkové postavičky mi před usnutím tvořily kouzelnou kulisu a na obláčkách spokojenosti se lehce přiblížil očekávaný spánek.

Už jako čtenářka mladšího školního věku jsem z městské knihovny začala domů nosit stohy knih. Měsíčně jsem zhltnula vleže na posteli ve svém pokojíčku kolem deseti knih. Ráda jsem se stávala členkou nějaké dětské party, třeba jako Indiáni z Větrova, nebo jsem smutnila nad odjezdem maminky jako Klárka z Tajemství proutěného košíku. Knížky paní Zinnerové jsem milovala. Také příběhy pana spisovatele Stanislava Rudolfa ležely na hromádce knih na mém stole a s ruměncem ve tváři jsem přijímala kopretiny jakožto zámecká paní. Jméno spisovatelky Evy Bernardinové mi připomínalo psa bernardina a její knížka Kluci, holky a Stodůlky mi dodnes utkvěla v paměti.

Měla jsem štěstí, že jsem byla součástí týmu čtenářského kroužku v naší knihovně. Paní knihovnice se nám náramně věnovala a byla další významnou postavou ovlivňující moje čtenářství. Jako vítězka soutěže *Bojovali za naši svobodu* jsem se dostala do Prahy a viděla se se spoustou spisovatelů i ilustrátorů. Díky setkávání klubů mladých čtenářů mám dodnes schované kartičky s podpisy významných spisovatelů té doby.

Svůj školní čtenářský deník jsem si vedla velmi pečlivě, nejen obsahová stránka byla dostatečná, ale i moje výtvarné umění se mi jeví jako ukázkové. Babička Boženy Němcové je doplněna pohlednicí sousoší babičky a dětí, také pohlednicí ratibořického zámku, obě jsem koupila na školním výletě. Je zachycen také příběh pana Broučka v 15. století, nebo postava praotce Čecha a jeho družiny usídlující se pod horou Říp v krajině mlékem a strdím oplývající. Vzorně jsem hltala povinnou školní četbu a následně poznámky přenášela na papír dle instrukcí paní učitelky. Vím přesně, co můj deník obsahuje, protože ho střežím jak oko v hlavě a je doposud uložen na polici v kabinetě. Je předváděn dětem coby rarita z dávných dob povinné školní četby. Moje dávné vzpomínky, ale i chlouba...

Gymnaziální doba se opět nesla v duchu povinné četby. Bodoval Máchův Máj, Erbenova Kytice nebo třeba také Nerudovy Povídky malostranské. Nadchly mě verše Puškina a ruská literatura vůbec. Další kroky proto také směřovaly ke studiu ruského jazyka a literatury. S nostalgií vzpomínám na společné večery našeho kruhu, kdy jsme si hlasitě předčítali Lovcovy zápisky, protože v knihovně zůstala pouze jedna kniha a na literární seminář, který se konal následující den, byla znalost obsahu nezbytná. Na studium ve Volgogradu také velmi často myslím v souvislosti s večerem, který byl věnovaný tvorbě Puškina. V dobových kostýmech jsme recitovali jeho verše a stále mi zní v uších... Ty ně těpěr tak už buděš bitsja...

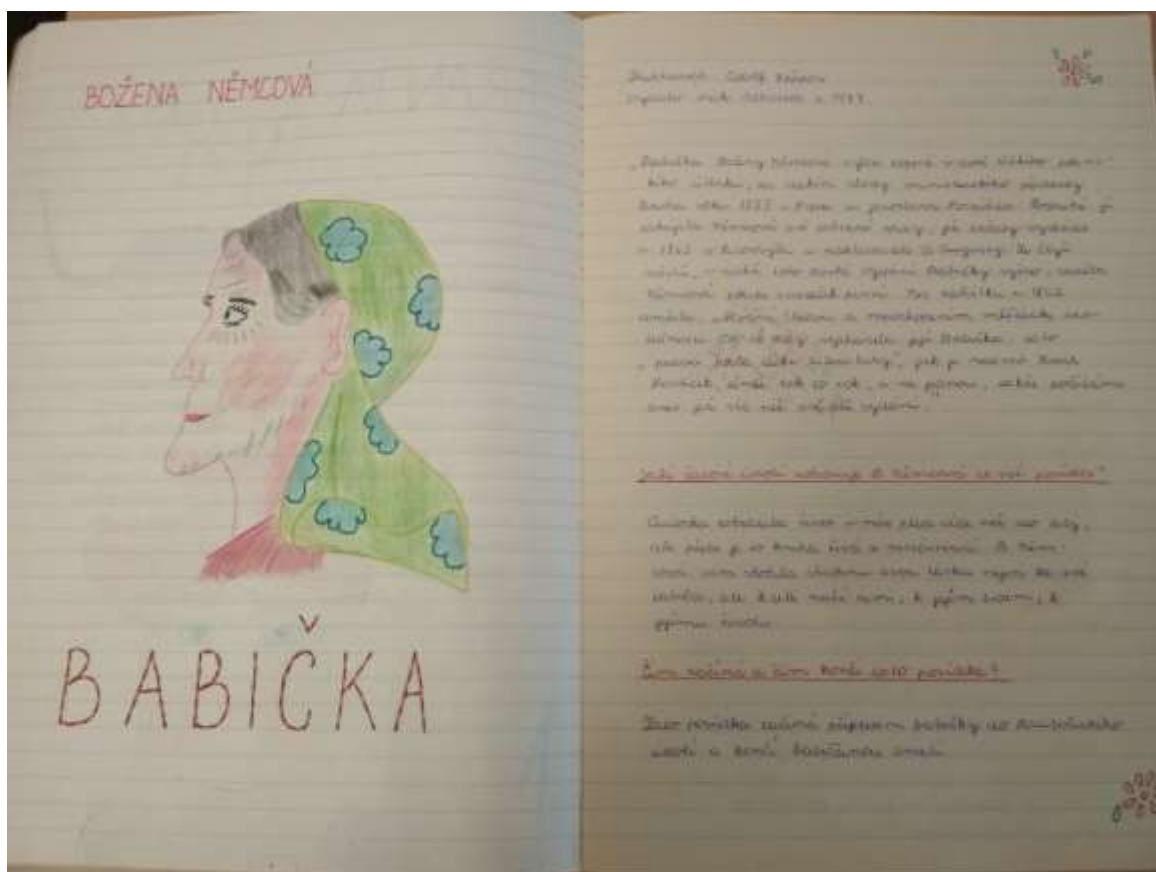
Prostě paráda!

Po vysoké nástup do prosté reality. Škola základ života. Počáteční tápání je vystřídáno orientací na dětskou literaturu. Na psaní divadelních scénářů a písňových textů. Zdálo se nám to velmi originální. A následně pěkná podívaná.

Moje čtenářství pokračuje dál. Večerní čtení pohádek mému synovi, který už dnes čte hlavně odbornou literaturu, neboť na beletrii zatím není čas. Ale doufám, že moje působení zanechalo pozitivní stopu. Prázdninové a víkendové čtení neteři a synovci si obzvlášť užívám. Milujeme hlavně české autory, ale smějeme se společně třeba i u Mikulášových patálií.

Kruh se uzavírá. Nápad se založením čtenářského klubu na naší škole jsem velmi kvitovala. Doufám, že stejně jako já jsem se nechala velmi silně ovlivnit svými nejbližšími v oblasti čtenářství a čtenářské gramotnosti, také moji svěřenci v klubu budou jednou tak hezky vzpomínat na to, jak úžasné chvíle zažívali nad knihou a jak si užívali naše čtenářské společenství v klubu.

A jéje, to bude přepisování na počítači... ale dovolená ještě nekončí, třeba mě něco dalšího napadne... Krásné nejen prázdninové počteníčko!

Děkujeme za přízeň a těšíme se, že nám ji zachováte i nadále. Další číslo První strany vyjde v listopadu a bude se věnovat spolupráci na různých úrovních.

Příjemný start do nového školního roku a mnoho radostných čtenářských zážitků přeje tým projektu

Školní čtenářské kluby na 2. stupni ZŠ